Aarøsund Lokalhistoriske Arkivforening

2012 – 2013

ISSN: 1903-203X

Ungdom Aarøsund i 50'erne. Billedet er taget på havnen, og vi genkender Frede og Carl Peter Bork, Ingrid Bork (Mogensen) og Svend Pedersen. Alle arbejdede ved fiskeriet på det tidspunkt. (foto: Preben Bork)

Aarøsund Lokalhistoriske Arkivforening har nu 125 medlemmer, og her følger årsskrift nr. 11.
Den nye hjemmeside finder du på www.aarøsund-arkiv.dk. Har du forslag til indhold eller spørgsmål, eller kan du bidrage med noget, hører vi gerne fra dig.
Gamle billeder & andet fra/om Aarøsund har interesse.
Åbningstider: Medborgerhuset onsdage i lige uger, fra kl. 19.30, hvor vi sysler med at bringe orden i sagerne samt efter aftale.

Index:

Side 1: Forside – Ungdom i Aarøsund i 50'erne
Side 3: Fra Napoleonskrigene
Side 4: Jes i "Kjøffenhavn"!!
Side 6: Der kom en mail fra Jes Henningsen
Side 7: Peter Gotthelf
Side 8: Cetus og skipper Henry Bork – fortælling Hanne Poulsen
Side 30: Aarøsund og Carolinerne
Side 34: Æ Frys'box
Side 40: Aarøsund Haiku-digte
Side 41: Sommerhusene
Side 43: De vis' film å æ hotel
Side 44: Artikel fra JV – Aarøsund Bynævn 40 års jub.
Side 46: Konfirmander 1952
Side 47: Sveller……. Et levn fra fortiden dukker op
Side 48: Det sidste sogneråd
Side 50: Hvornår var det?
Side 52: Uddrag Mette Fog Pedersen på Aarø
Side 54: Postkort Børge Sandholdt
Side 56: Maleri – Alfred Sørensen –

Bestyrelsen pr 24/2-2013

Formand:
Margit Christoffersen, Ved Færgegården 2 A, Aarøsund, 6100 Haderslev
Tlf. 2633 4581 –
Mail: mc@hcprojekt.dk

Jytte Arling, Sundparken 23, Aarøsund, 6100 Haderslev
Tlf. 7453 0940–
Mail: arling@pc.dk

Peter A. Lund, Ved Færgegården 4, Aarøsund, 6100 Haderslev
Tlf. 7458 4480 –
Mail: peal@bbsyd.dk

Gert Jørgensen, Færgevej 57, Aarøsund, 6100 Haderslev tlf. 7458 4976,
Mail: 74584976@mail.tele.dk

Kasserer:
Hans Helmut Petersen, Øsby Stadionvej 73, Øsby, 6100 Haderslev
Tlf. 7458 4452 –
Mail: hhp.cp@petersen.mail.dk

Suppleant:
Diens Kliver, Færgevej 63, Aarøsund, 6100 Haderslev
Tlf. 7450 7438

Under Napoleonskrigene……

Nyboders Mindestuer. I sin søgning efter aners aner stødte Jonna L. Christensen på denne beskrivelse fra overtømmermand Johan Daniel Schäfers dagbog om en rejse fra København under Napoleonskrigene. Tjenestegørende på franske linieskibe 1808 – 11.

Dagbogen er påbegyndt 23. januar 1840.

Landrejsen fra København til Antwerpen, derefter med orlogsskibet Danzig. Begyndt d. 28. april 1808.

Den 28. kl. 6 ¼ om morgenen kørte vi fra København
" 8½ kom vi til Roskilde kro
" 10¼ kom til Roskilde by, hvor vi fik følgende med Kaptain Fa(?)sling alt hvad der var at få i kirken.
Kl. 12 rejste (vi) videre derfra
" 3½ kom til Ringsted
" 4 kørte derfra
" 8 om aftningen kom til Slagelse og blev der om natten.

Den 29. kl. 4 om morgenen kørte derfra
" 8 kom vi til Korsør og stod af for madam Bager
" 1 rejste derfra med 3 isbåde
" 4 gik i land på "Senom Ø (Omø) da vi ikke turde gå længere formedelst Engelske krydsere, her forblev vi om natten, og lå i noget halm bland kreaturerne. I bæltet lå af Engelske 1 orlogsskib 2 fregatter og 2 brigger.
På omØe (Omø) under sejl til Langeland.

Den 30. Kl. 7 om morgenen gik vi under sejl med 4 isbåde. Fra [Omå] fik vi en engelsk brig at se, hvorfor vi gik tilbage til samme Ø.

Den 1. Maj blev liggende formedelst kontra vind.
Kl. 6½ eftermiddag kom en engelsk armeret challup under land for at reconsere. Isbådene blev udsatte for at erobre sammen, men de flygtede og sejlede bedre end vi.

2. Maj Samme dag kom Løjtnant Reske med sin tranport som var: 2 cadetter, 2 Canonerer, 2 skrivere, 2 Doctore.
Kl. 10 om aftningen gik vi under sejl med 4 isbåde samt kostChalup, som var armeret med 4 stk. muskedonneregeværer og sabler, med det sidste var de andre både armeret. Om natten kl. 12 kom vi til Langeland.

3. maj Kl. 2 fik vi vogne til vores tøj.
"5½ gik med en Jagt (Yaght) fra Langeland og ankom til færgestedet.
Kl. 8 fik vi vogne og kørte derfra

” 4 om eftermiddagen kom til Trunnerups-by, hvor vi skiftede heste og vogne.

Rejsen i Langeland og Fyen.

Kl. 5 kørte fra samme by og
” 10 ankom til Fåborg, blev der om natten.

4. maj Kl. 7½ kørte fra Fåborg
” 8 passerede Lands-byen-Mille
”12¼ ankom til Assens by
” 1¼ gik sejl med en Jagt over Lillebælt til Holsten, hvor vi kom i land kl. 4¾ ved færgestedet Aaresund i Slesvig, hvor vi køre fra kl. 8½.
Kl. 9 kom til landsbyen Feilstrup (Hajstrup), kl. 9½ passerede landsbyen Øyseby (Øsby), kl. 10 kom til kroen Slukefter Kl. 11 aften ankom til Postgården i Haderslev, hvor vi forblev til kl. 3 om morgenen

5. maj Da kørte vi fra Haderslev og ankom kl. 6 ti Åbenrå
Kl. 7½ kørte derfra
” 12 ankom til Flensborg
” 3½ kørte derfra, kl. 4½ kom til Bilskovs-kro
” 9 ankom til Slesvig, hvor vi forblev om natten

6. maj Kl. 6½ kørte fra Slesvig og ankom kl. 10 til Rendsborg
” 3 om eftermiddagen kørte vi fra Rensborg, kl. 6¾ ankom til Posthuset i Riemens, kl. 7 kørte derfra
Kl. 11. ankom til byen Pinneberg.
Hvorfra vi rejste kl. 5¼ og ankom til Altona kl. 8½

9. maj hvor vi forblev til den 9. maj. Kl. 1 eftermiddag, da sejlede vi med et ”Blankejeser-fartøj” over Elven (Elben) til Hamburg i det Hannoverske, samme dag kom Løjtnant Reske med sin transport til Altona –
Kl. 2½ ankom vi til staden Hamburg, hvor vi tog voor tøj i land og blev indlogerede

Jes i ”Kjøffenhavn”

Inger Petersen, som også tidligere har fortalt små historier om livet i Aarøsund, fra før det var nu, har også denne lille fortælling:

På et tidspunkt fik flere af fiskerbådene i Aarøsund installeret VHF radioer, hvilket medførte at blandt andet fisker Jes Christensen måtte et par dage til København for at få radiocertifikat.
Under Jes’ fravær traf Iver (Lodsen) Dorte (Jes’ ældste datter) nede på havnen.
Hør Dorte, sagde Iver: ”Hvo’ æ din far i grunden henne?”
”Han æ i Køffenhavn,” svarede Dorte.

”Nå,” sagde Iver. ”Hva’ laue han dæ’over.”
Dorte: ”Han løjs (læser) te nawe (noget).”
Iver: ”Nå da! Hva’ løjs han da te?”
Dorte: ”A vei-et it, men a tro’e nok det æ te præst.”
Iver: ”Javel, hvornår komme han så hjem?”
Dorte: ”Om en uch’.”

Der tegner sig et bilede for ens indre blik af Jes (der som regel udtrykte sig temmelig bramfrit), hvor han slår en barket næve i prædikestolen og brøler ud over den sagesløse menighed. ”Nå ha’e I brandbrøleme at høre efter – og I skal f……..rasme it’ sit å sov nå a forkynde Guds ord..”

Illustration Kurt Mogensen

Der kom en mail med et gammelt foto .....

Hej arkivforening

I forbindelse med lidt slægtsforskning, som jeg har begivet mig ud i, har jeg et par problemer, som jeg har brug for hjælp til at få løst.
Det første drejer sig om et gammelt fotografi, hvor jeg frygtelig gerne ville have identificeret så mange som muligt.

De personer, som jeg med 100% sikkerhed kan identificere, er manden med stråhatten bagerst til venstre, som er Christian Hansen, søn af Christian Josephsen Hansen der, i hvert fald indtil efter 1872 var skipper og boede i Årøsund, men som også sammen med sin kone Anna Maria havde en gård i Hajstrup. Skråt foran ham, som nummer to fra venstre forrest, sidder hans kone Marie Kirstine Dahlmann. Næsten lige så sikker er jeg på at kvinden forrest til højre er Christian Hansens søster Martha Nissine Hansen, der sidder foran sin mand Johan Dahlmann (Marie Kirstine Dahlmanns broder). Så bliver det lidt mere usikkert, men jeg giver ca 50% sandsynlighed for at manden bagerst i midten er deres broder Kresten Hansen. Ud fra et gæt på personernes alder vil jeg formode at billedet er taget omkring 1910.
Men så ved jeg ikke mere. Hvis der stadig findes nogen i lokalsamfundet der, på basis af gamle fotografier, kan identificere nogle af de øvrige, så ville jeg blive meget glad.

Det andet spørgsmål er mere generelt om der findes arkivalier, der kan fortælle noget mere om skipperen Christian Josephsen Hansen - hvor sejlede han hen? - hvad sejlede han med? - hvad hed hans skib? - var det hans eget? etc.

Venlig hilsen Jes Henningsen
Stærevej 14
3660 Stenløse
4717 0772

(Arkivet har kontaktet familien Peter Hansen, da vi ved, at en af deres forfædre var Jørgen Josephsen Hansen, - Dette har bidraget til ny forskning i slægten. – Vi har fremsendt nogle oplysninger til Henningsen om familien Hansen, som er lagt i arkivet af Martin Østergaard, hvis kone Anne var i slægt med familien Hansen. - Hvis disse oplysninger siger dig noget, er du velkommen til at kontakte Jes Henningsen.)

Tidligere lærer Hajstrup skole - **Peter Gotthelf -** var meget lokalhistorisk interesseret. Ved et tilfælde er vi kommet i kontakt med hans niece – Karin Gotthelf, Jyderup. Lærer Gotthelf har samlet og indleveret en del arkivmateriale til HBA for mange år siden, og det har ikke været muligt at finde det. Vi håber, det dukker op en dag. Karin Gotthelf kunne fortælle, at Peter Gotthelf efterlod sig fire børn: Erling Gotthelf, Åbenrå, Tove Andersen, Odense, Margit Dam, Fredensborg og Hjørdis Hansen, Frederiksberg. Lærer Gotthelf havde sig virke i mange år i Hajstrup Skole (nu Dannevirkeskolen).

På dette skønne foto kender vi med seler Peter Gotthelf, Marie Thomsen, Anna Johansen, Lorenz Thomsen. Der spises is muligvis på udflugt til Raade Hoved?
(foto: Kaj Thomsen, Bagsværd)

Carolineren CETUS og Skipper Henry Bork

En kold forårsmorgen onsdag den 3. april 1991 ligger CETUS ved lossekajen i Stålvalseværkets havn med en last skrot fra Aabenraa. Nede i salonen sidder skibsfører Henry Bork ovre på vinduesbænken. På den anden side af bordet på stolene ved siden af gyroen sidder Jacob (Jens Jacob Larsen) fra Frederiksværk Shipping og den lokale skibshandler. Sidstnævnte er ved at skrive varer op, 200 1 petroleum er sidste post. »Vil du købe skibet?« er Henrys velkomstreplik til mig, men selv om han i samtalens løb ikke lægger skjul på, at vilkårene for småskipperne stadig bliver ringere, så er et salg alligevel ikke umiddelbart forestående.
Skipper og reder Henry Nielsen Bork er født 5. juni 1933 i Årøsund. Hans far var fisker, og Henry kom selv efter konfirmationen ud at sejle et par måneder med en åledrivkvase, ANNI. Blandt andet købte de ål op på Roskilde fjord. Derefter var han i fire år ude at fiske sammen med faderen.
Så kom Henry med PLANET som bedstemand i otte-ni måneder, og da han derefter havde aftjent sin værnepligt i marinen i 11 måneder, var han blevet 22 år. Da havde han lyst til at blive selvstændig og købte sin første fiskekutter, som han havde i fire år. Den byttede han væk for en større, som han solgte for at blive lønmodtager. I otte år var Henry Bork ansat hos H. Priess i Glyngøre som skipper på ålekvasen ANDERS PRIESS. Herefter trak hjembyen. Henry blev gift og sejlede seks måneder på Årøfærgen, mens han lagde penge op for igen at blive sin egen herre.
I 1969 købte han sit første skib på tvangsauktion. Det var RUNA af Svendborg, som netop var blevet omdannet til fullpowered motorskib, men som var bygget i 1931 i Delfzijl som tremastet skonnert med hjælpemotor. Henry døbte den CETUS, det latinske navn på stjernebilledet Hval-fisken. Den var ikke meget værd, og han kostede det på den, som han tjente penge til. Henrys hustru Christine født 12. december 1919 var enke efter en skipper og havde selv duelighedsbevis.

Hun sejlede med som styrmand, regnskabsfører og kok. Da Henry, som han siger, var træt af at banke rust og skidt, så hørte han, at H. J. Johansen ville sælge RIO. NU var det faktisk ARTEMIS, som Johansen ville sælge, en tidligere hvalfanger, der ligesom Rio sejlede på Frederiksværk. Men for Henry skulle det være Rio, for på det skib var der ikke sparet nogen steder, men selvfølgelig skulle den lige på land og ses efter. Henry prøvede at få den for 600.000 kr, men måtte op med 650.000 og mener, at han alligevel gjorde en god handel. Rio var i vintermånederne 1967 blevet forlænget syv meter og havde øget sin tonnage til 212.54 brt. og 312 dtw. Efter købet i marts 1978 blev Rio omdøbt til CETUS efter det gamle skib, og som CETUS fortsatte den i fast fart på Frederiksværk med ægteparret Bork i styrehuset. Ind imellem har de dog taget en enkelt last af f.eks. skærver i fri fart. I isvintre som i 1979 måtte skibet ligge stille, som det også i det store og hele altid har gjort i industriferien. Og der har været nogle store omkostninger. I 1987 måtte maskinen totalrenoveres. Den ligefrem sprøjtede olie. Og i forsommeren 1990 var CETUS på værft i Aabenraa for at få jerngarnering i lastrummet. Henry fik jernet fra DDS til indkøbspris: 40.000 kr., men det kostede 300.000, at få den sat på land. Derfor fik han for en sikkerheds skyld alle lænserørene under bunden skiftet ud samtidig, selvom de ikke fejlede noget. Med trægarnering må man ikke sejle med foderstoffer, for træet kan ikke fejes rent for jernsplinter. Da Henry lige før industri-ferien kom hjem med sit nye jernklædte lastrum, benyttede han lejligheden til i ferien at tage en last
soyaskrå fra Hamborg til Aabenraa. Foderstofferne er en god last for et skib, og de losses nemt med bobcats. Men nu begynder de også at sende foderstoffer og andre bulkvarer i container, siger Henry. Han kender én med en 12-1300 tonner. Han levede af at sejle foderstoffer til Island. Men det er slut nu. Det sendes i containere.

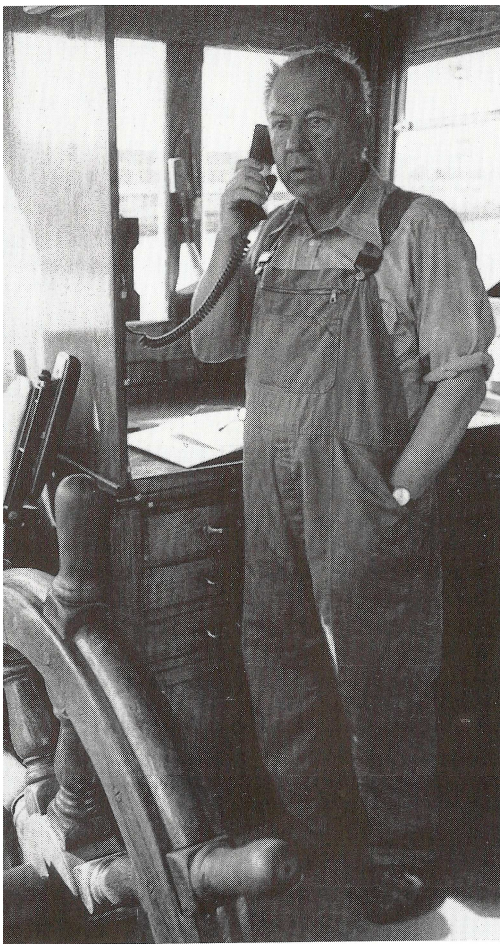

Skibsfører Henry Bork i styrehuset
på M/S CETUS.
Foto: Kirsten Jappe (H & S).

I år er CETUS blevet klasset og skal klasses igen om fem år. For DDS sejler skibet på de danske skrotpladser og med nyt jern til Norge, Polen og Nordtyskland. Først i 1980'erne fik CETUS kappet masterne af og erstattet med klapmaster for at kunne sejle på Hamborg og gå under broerne.

Her er farten: stål ned og skrot med tilbage. I 1990 havde Henry en omsætning på 1,8 millioner. DDS afregner en gang om ugen. Skipperen skal selv betale arbejdsforsikring,

ulykkesforsikring, ATP og AUD. Én stor post er lastforsikringen hos Skuld. Den koster 25.000 kr. med en ekstra præmie på 8.000, men den kræver Stålvalseværket. En last nyt jern koster en million, og hvis det får saltvand og ruster, kan det ikke sælges.
Christine Bork sidder nu hjemme i huset i Årøsund, lammet efter to hjerneblødninger. Hun får besøg af en hjemmehjælper hver tredie time, men skidtet får lov at ligge til Henry kommer. Stålvalseværkets befragter lægger Henrys fragter, så han kan være i Årøsund i weekend'en. I 1989 havde Henry et overskud på 276.000 kr., men dette beløb gik til at betale en fremmed skipper, for at Henry selv kunne være hjemme for at hjælpe sin kone.

Livet ombord

Senere på formiddagen bliver der larm omkring os, og det rykker i skibet, der er ved at blive losset med polypgrabben. Ikke to timer tager det, før losningen afsluttes ved at magnetkranens cirkelplade støvsuger jerngarneringen. Henry har fået at vide, at han får 270 tons jern med til Hamborg, »men jeg er ikke fremme før mandag formiddag, for jeg skal hjem om Årøsund og passe konen«.
De er og skal være tre ombord på CETUS: skipper, styrmand og ubefaren matros. Hvis man ikke har været på søfartsskole tæller man ikke med i dæksbesætningen. Styrmanden, lad os kalde ham Valde, og Henry deler vagterne. Søfartsstyrelsen kræver, at når man sejler over 14 timer, så skal man være to, der skiftes. Derfor er vagterne inddelt således, at skipperen er på vagt kl. 6-12, styrmanden 12-18 og skipperen igen 18-24. Sejler man om natten, synes det at afhænge af omstændighederne, hvem der er på broen og hvornår. I oktober 1990 var Henry ude for et uheld. CETUS kolliderede i Kielerkanalen med et polsk fiskeskib. Årsagen blev erklæret at være »mangelfuldt vagthold«. Det kostede, at skibet måtte på værft i to måneder for at få hele styrbords side fornyet. Henry er fuldt tilfreds med Valde, der får 19.000 kr. i hyre om måneden. Han er fra en midtjysk stationsby, har sejlet hele livet og har været ombord i 15 måneder. »Det er lang tid i vore dage«, siger Henry. Han har svært ved at få folk. Matroserne får han gennem Søformidlingen. »Før havde man en matros i tre til fire år, nu skal man være glad, om de er med tre en halv dag. En grønlænderdreng fra Hundested var med i tre år. ”Det største problem er drikkeriet, og det har taget til i de sidste fem år«. Det er tydeligt, at Henry savner sin kone, der sejlede med til sidst i 1980'erne. Det var hende, der varetog de sociale opgaver ombord. Den høje skammel med det slidte betræk i styrehuset ved siden af skipperstolen taler ligesom slumretæppet på kistebænken bagved om det nære fællesskab, om en livsform, der nu er historie.
Den 22. maj er Handels- og Søfartsmuseets fotograf Kirsten Jappe med ved et nyt besøg i Frederiksværk. Ved lossekajerne ligger Carolinerne CETUS, JANE og BENTE BACH. De er alle lossede og venter på last og bedre vejr.

Matrosen ombord, som hedder Kirsten, giver lugekarmen primer.
Foto: Kirsten Jappe. (H & S).

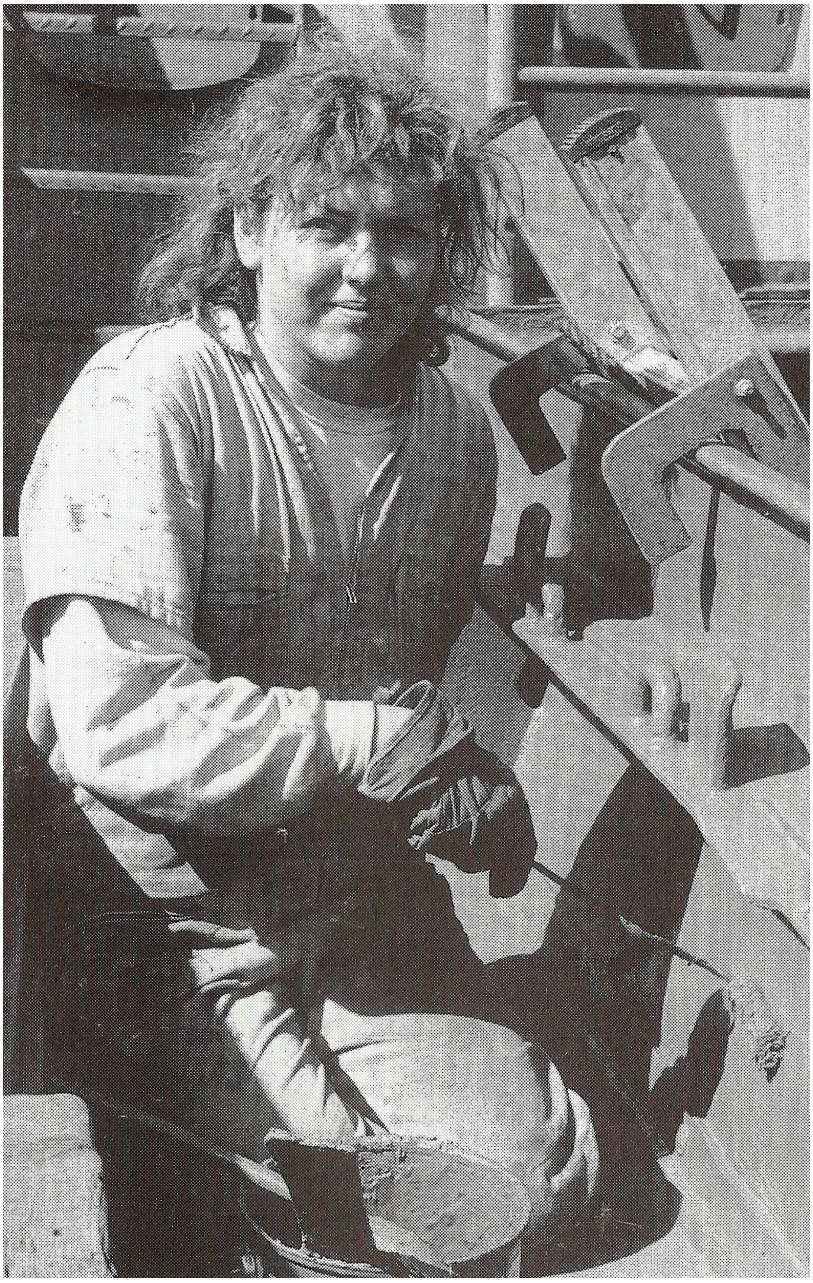

Det er kuling fra nordvest med vindstød af stormstyrke. CETUS er ankommet dagen i forvejen og får netop en ordre på en last stålplader til Malmø. »Fint«, siger matrosen, der hedder Kirsten, »så får vi udførsel «. Det består i en karton afgiftsfri cigaretter. »Ja, vi må godt få to, men for tolderne må vi kun have én«. Kirsten matros banker rust, d.v.s. hun kører langs lugekarmen med en eldrevet roterende stålbørste, der sender rust og skidt op i øjnene på hende, selvom hun bruger beskyttelses-briller. Nede i det tomme lastrum er to af Stålvalseværkets smede i færd med at reparere en af jernspanterne, som polygrabben har ødelagt. Det er kun anden gang, det er sket i år. dækket. Han er lige så sort i ansigtet som Kirsten. Henry Bork er på broen og taler i telefon. En time efter gør man på CETUS klar til en sidelæns forhaling over til lastekajen. Smedene går i land, og Kirsten sænker bildæksfenderne ned langs styrbords side..

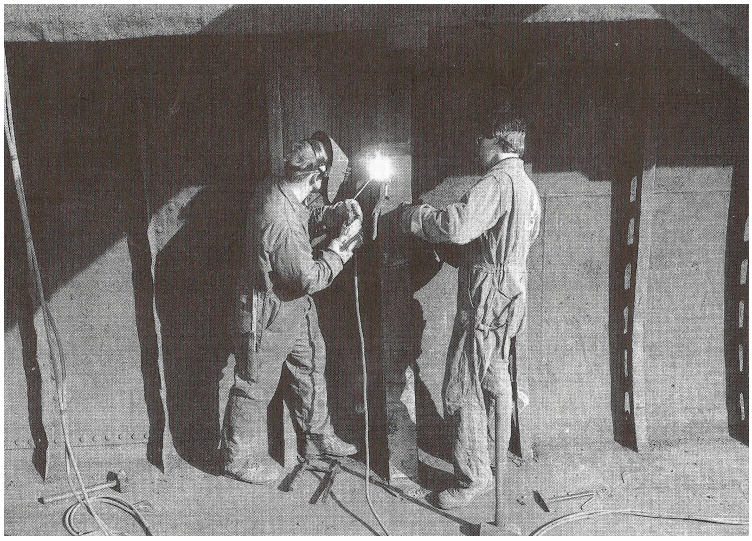

I det tomme lastrum på CETUS er to af Stålvalseværkets smede ved at
reparere en af jernspanterne, som den mangearmede lossegrab har ødelagt

Foto: Kirsten Jappe (H & S).

Nogle måneder senere torsdag den 10. oktober entrer jeg atter CETUS, der ligger ved lossekajen. Henry fortæller, at han mistede sin kone i sommer, men at han med taxa nåede frem til Årøsund fra Frederiksværk, inden det var for sent. Og der er sket ændringer i besætningen. En ny ung mand er i gang med at pudse, og matrosen Kirsten er avanceret til styrmand. Valde var rømt under sommerens værftsophold i Aabenraa, selvom han havde tre måneders opsigelse. Ja, nu var han på bistandshjælp, mener Henry. Den sidste uge, før han rømte, havde han været fuld hver dag. Han havde 20.000 kr. om måneden, men Henry skulle trække 15 procent i børnepenge og 10 procent i gammel skat. Måske har der også været andre grunde til sammen-bruddet, men de kommer ikke frem. Styrmandens rømning havde sinket skibet i to dage, og det kostede 4.000 kr. pr. dag foruden annoncer og rejser, så da der kom brev fra fagforeningen om, at Valde skulle have udbetalt et større tilgodehavende, så opstillede Henry sit modkrav, og så hørte han ikke mere. Valde havde heller ikke fortalt dem, at han var rømt.

Mørke udsigter

Vilkårene er blevet ringere for de coastere, der sejler på Frederiksværk. Verdensmarkedsprisen på jern er faldet, og DDS har måttet sætte prisen ned. De er i gang med at afskedige folk. Også for CETUS og Henry kniber det med laster. Den 25. september gik han fra Wismar til Randers i ballast.
Der er ikke mere noget der hedder ballastpenge, så det giver ingenting. Tirsdag den 8. oktober gik han til Hamborg og derfra i ballast til Vejle. Nu ligger han og venter på at få losset sin skrotlast fra Uniscrap. Henry er utilfreds med, at M/S DAN TRADER, der kom ind efter CETUS er ved at blive losset. Endnu en skrotsejler, M/S TINA STAR kommer nu klokken 9.40 ind i havnen. En mand fra Statoil kommer for at få ordre. Han fortæller, at Carsten Rousing for nylig løb tør for olie i Kattegat og måtte returnere til Grenå. For otte-ni år siden holdt man op med de små oliebåde. Det var en god service, men det blev for dyrt, for der blev stillet de samme krav til dem som til alle andre fartøjer. Henry sejler stadig på Hamborg, men fragterne er ikke så hyppige mere, og han er bange for, at det engang er slut. Han har i Tyskland kendt en hundrede småskibe, men de er væk nu og erstattet af store flodpramme, hvor styrehuset kan køres op og ned, når de skal under broerne. En del af folkene er de samme. Skifter de til ny tonnage, får de i Tyskland statslån til 3-4 procent mod 10-12 procent herhjemme. Vi taler om, at jeg kunne tage med på en sådan rejse til Hamborg, der med flere anløbssteder og tvungne ventetider på grund af sluser og tidevand tager en uges tid.
Der kan også være tåge. I Hamborg forleden var der tæt tåge, fortæller Henry, han måttet ligge fire timer i Brunsbüttel, hvor Kielerkanalen går ud i Elbmundingen. Det var så tåget, at man ikke kunne se duc d'alberne, man skulle fortøje ved. Som tiderne er, kan dog ingen sige, hvornår den næste rejse bliver. Men denne gang gøres Henrys pessimisme til skamme.

Lars har i eftersommeren overtaget Kirstens job som matros.

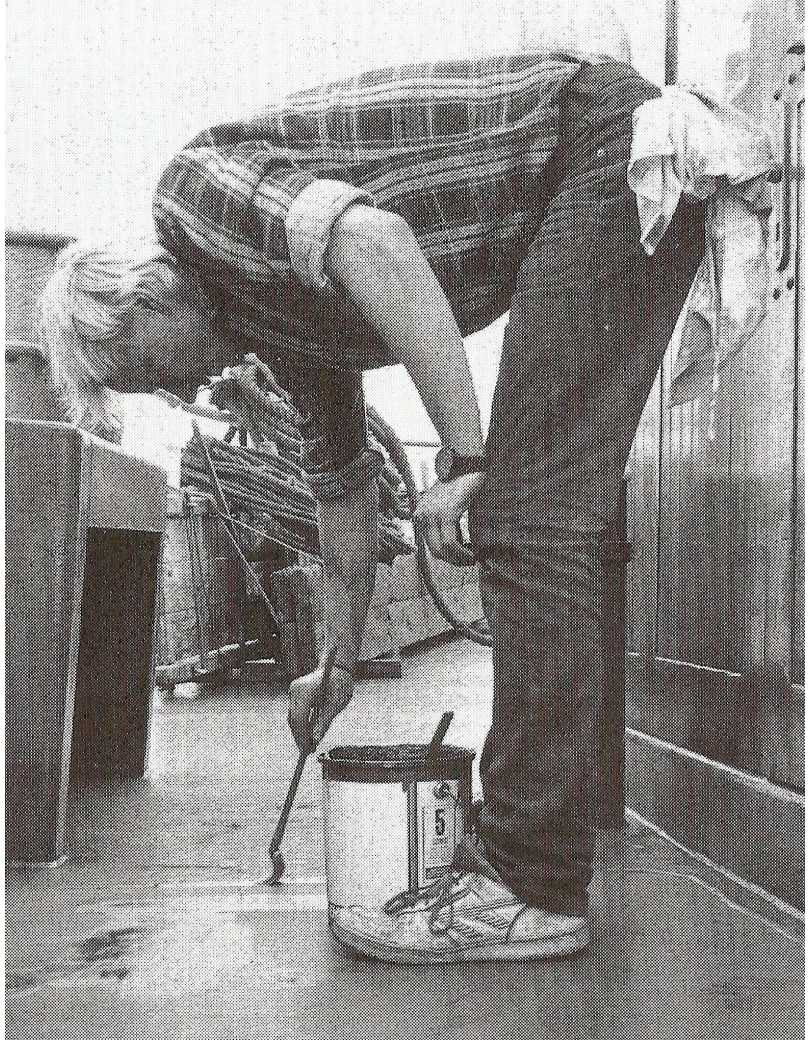

Lindegaard kommer og tilbyder CETUS en last jern til Hamborg i morgen fredag, så vi aftaler, at jeg den følgende dag skal stille med min køjesæk. Meget belejligt kommer nu skibshandleren, og Henry kan ved sin bestilling tage højde for en passager.

»Ubefaren overstyrmand«

Kirsten er født i Helsinge 1972, og her gik hun ud af skolen efter 10. klasse. Der er ingen relationer til søfart i hendes familie, men »for at hun ikke skulle komme ud i noget snavs« hjalp Helsinge kommune hende med at komme ud med TINA STAR, og her var hun otte måneder som kok. Ombord på TINA STAR (399.08 brt. 686 dwt.), der er fast på Frederiksværk, var de fem: skipperen, styrmanden, to matroser og en kok. Her fik Kirsten 6-7.000 kr. i månedlig hyre. Derefter var hun i 1990 fem måneder på Fanø Søfartsskole. Det var ikke hendes egen afgørelse, man søger Søfartsstyrelsen, og de vælger stedet. Herpå fulgte et halvt år på langfart med M/S MERCANDIAN
CONTINENT som ubefaren skibsassistent. Nu fik hun 10.179 kr. udbetalt. Den 1. marts 1991 kom hun stadig som ubefaren skibsassistent ombord i CETUS som matros. Hun er glad over at være gået søvejen, for hum ville ikke på kontor og gider heller ikke spilde en halv dag med at tage frem og tilbage på arbejde.
Da styrmanden udeblev i Aabenraa, prøvede Henry at få fat i en anden, men uden resultat, så efter aftale med Søfartsstyrelsen var Kirsten inde og aflægge duelighedsbevis i sejlads for at kunne træde til som rorgænger. »De var så flinke«, siger hun, »jeg fik kaffe. De kendte også Henry«. Efter industriferien blev Kirsten så »overstyrmand«, som der står i forhyringslisten, på CETUS. Hun pakkede sine sager sammen forude og rykkede ind i styrmandskammeret agter. Og hendes hyre steg til 13.000 kr. I realiteten er hun stadig ubefaren skibsassistent og er hyret til at være disponibel året og døgnet rundt. Overskydende arbejdstimer udbetales som overtid. Frihed får hun indimellem, f.eks. hvis de ligger over i Frederiksværk får hun lov at tage hjem til Helsinge, men hun ved aldrig hvornår.

Matrosen
Skibets nye ubefarne matros er Lars. Han stammer heller ikke fra et søfarts-miljø, selvom hans far har sejlet engang i tidernes morgen. Han er født i Hammel 1969 og har boet her det meste af sit liv hos sin mor, der er værkfører i et glasfiberfirma. Lars gik ud af 9. klasse og blev arbejdsdreng hos en smed, men røg ud efter julefrokosten, da han havde været sammen med smedens datter. Så begyndte han i glasfiberfirmaet og var her i halvandet år. Efter at have prøvet søen i tre måneder ombord på en af Mortensen & Langes tankskibe, lavede han et flyttefirma sammen med sin onkel. Det varede indtil bilen gik i stykker. Også et job i en tæppeforretning havde Lars, før han i otte måneder var inde som soldat i Holstebro. Efter en arbejdsløshedsperiode på et halvt år kom Lars på Søfartsskole på Fanø for at begynde den nye uddannelse som skibsassistent. Efter fem uger på skole skal man ud at sejle i én til seks måneder, hvorefter man efter ansøgning optages på skolen igen til modul II på 15 uger. Lars er indstillet på at blive ombord på CETUS et halvt års tid, så det passer med undervisningsterminen.

På rejse - lastning
Som aftalt dagen i forvejen møder jeg op i Frederiksværk på Staalvalse-værkets lastekaj fredag den 11. oktober 1991 kl. 12.30. CETUS er ved at blive lastet med jernplader, men først har kranen hejst skærstokkene op. CETUS's lastrum er blevet aluminiumsmalet siden i sommer. »Ja, det er halvanden måned siden«, siger Kirsten styrmand, »men desværre er det ikke rigtigt renset af først. Malingen blev bare sprøjtet på«. Kranen anbringer nu et antal strøer på lastrummets bund, og så blev pladerne lagt forsigtigt ned med strøer mellem hver plade. Der er ikke tale om nipsting. For hver plade synker skibet og giver sig fra side til side. Skibsfører Henry Bork har valgt det »rolige« tidspunkt til at tage sig én på øjet. Over pladerne kommer stangjern. Skråtstillede strøer holder bundterne af stangjern fra hinanden. Vi får i alt 175 tons plader og 90 tons stangjern ombord. Der lastes gerne så nær maximum som muligt, det vil sige 275 tons. ARTEMIS sejler forbi med en last plader til Bremen. »De kommer frem på tirsdag«, siger befragter Niels Lindegaard, »for Anker skal til konfirmation i Ærøskøbing på søndag«.
Lindegaard er kommet ud for at se om alt er i orden. Vi får en farvelsnak. Jeg vil gerne have bekræftet rygterne om prisfald på jern og de planlagte afskedigelser. Det sidste er rigtigt, uden at Lindegaard vil sætte et tal på dem, og med hensyn til priserne kan der nu handles. Men stålværkerne i EF er enige om at mindske produktionen for at holde prisen. DDS tager stort set ikke mere skrot hjem, skrotbjergene i Frederiksværk skal først reduceres. Så der vil sandsynligvis heller ikke blive en returlast for CETUS.

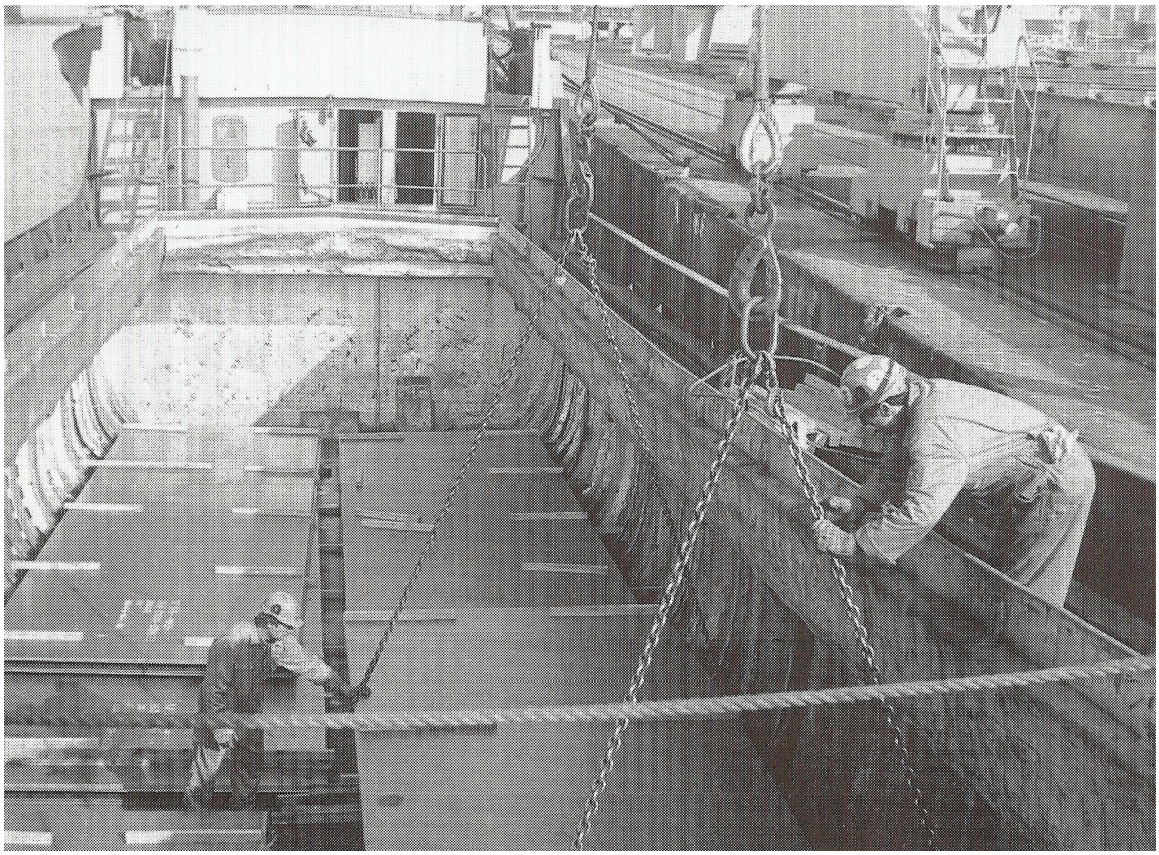

Ved lastekajen i Frederiksværk er kranfolkene ved at anbringe 175 tons jernplader i CETUS'S nymalede lastrum. Der lægges strøer (træstykker) mellem hver plade.

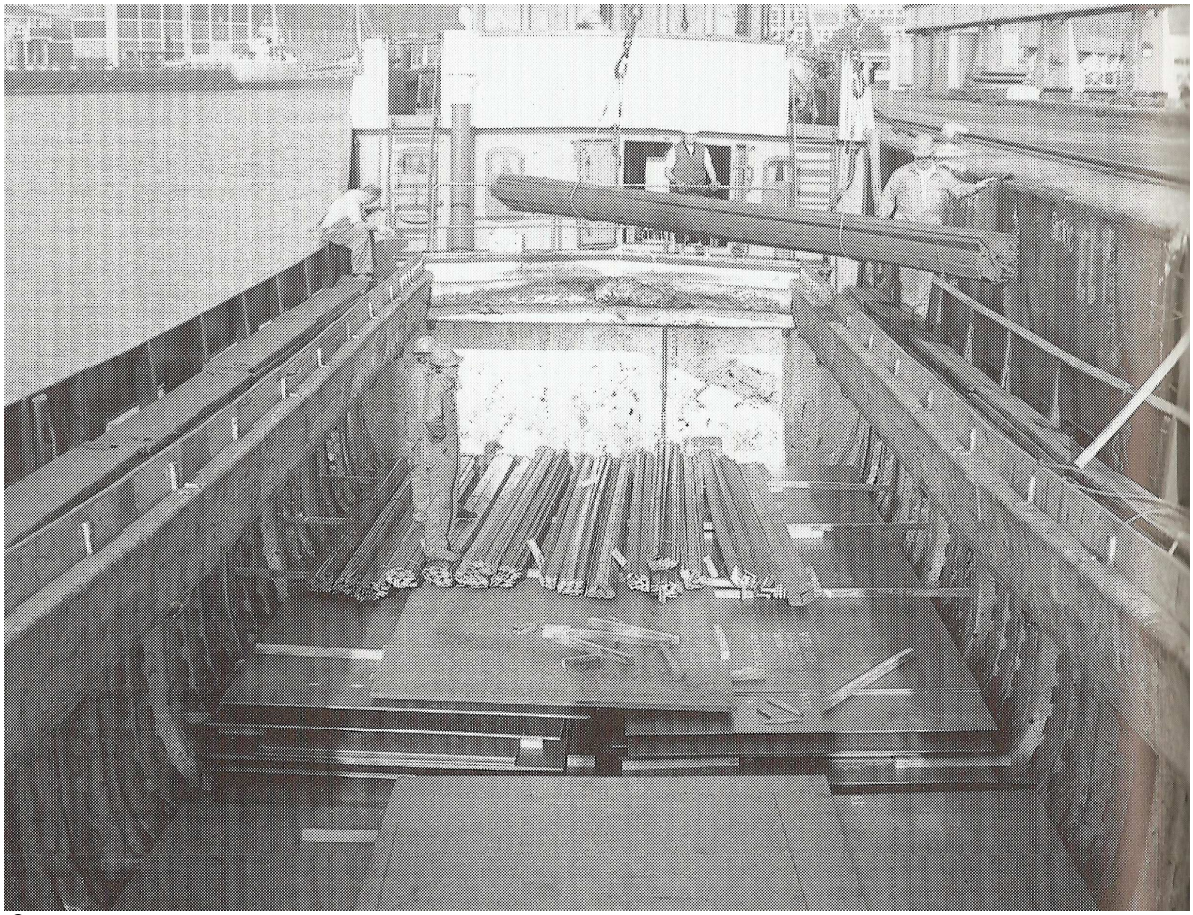

Oven på jernpladerne anbringes stangjern i bundter. Styrmanden Kirsten overvåger arbejdet. Henry Bork hviler sig på rælingen.

Søklar

Kranfolkene slutter med at sætte de bundtede skærstokke tilbage. Nu begynder Lars og Kirsten deres arbejde. Skærstokkene køres ud med vognene, der løber langs lugekarmen. Da de ligger som de skal, lægges lugebrædderne ud. Også det gøres i takt af de to, hver fra sin side. Over lugen trækkes to presenninger, først en grøn og så en rød. De bliver i siderne holdt stramt af lange flade jernstænger, der skubbes ind bag kileholderne. Svære bånd spændes over lugen og strammes til.
Kilerne bliver skubbet ind og slået fast. Det er styrmanden, der med sin hammer går en runde om lugen og nu står som garant for, at lugen er skalket og lasten sikret. I mellemtiden har Henry været nede og starte motoren, nu står han oppe i styrehuset ved rattet. Trosserne tages, og CETUS lægger ud fra kajen. Lars fejer, og Kirsten ruller trosserne op på tromlen ude i forskibet og surrer dem. Fenderne tages indenbords. Klokken er 16. Solen står allerede lavt i en let dis, men det er lunt. Kirsten sveder.

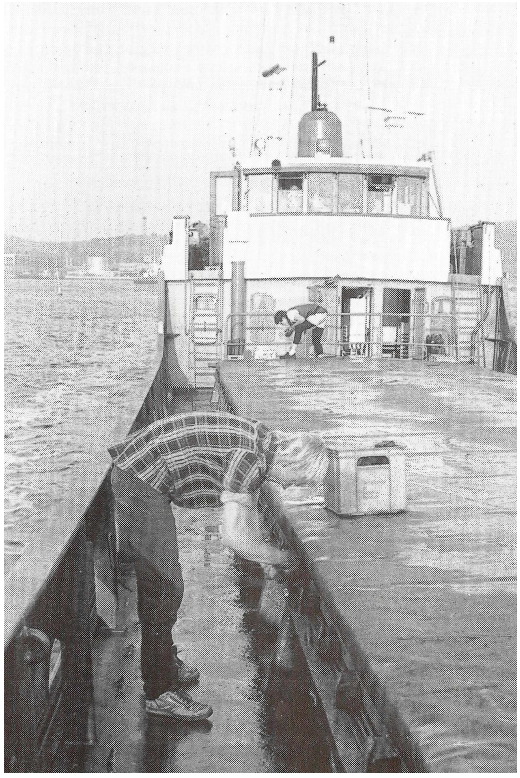

Cetus er færdiglastet og styrmanden løsner den stålwire, som holder skærstokkene sammen. Så indleder hun arbejdet med at tildække lugen. Lastelugen er dækket til. Matrosen strammer det midterste bånd over lugen, og styrmanden er ved at slå kilerne ind langs lugekarmen.

I søen

Ude i fjorden kaldes vi af ANN ROUSING, der har kurs mod Frederiksværk. Han fortæller, at de to bøjer ved Sjællands Rev, der var drevet, men som

var meldt på plads, alligevel ikke står, hvor de skal, for han har lige taget bunden ved passage. Så vil Henry »faneme« gå udenom, selvom det tager en halv time til trekvarter mere, for han har lige fået ny skrueblade, da han var i dok i Aabenraa. Vi møder ANN ROUSING, lige før vi går ud i Kattegat.
Henry Bork har overladt mig kaptajnens kahyt, for han foretrækker alligevel at ligge på sofaen i salonen, hvor han kan holde et øje med gyroen. Med Kirstens manglende papirer har han et større ansvar og skal altid være stand-by. I det hele taget fremmes kommunikationen ombord, ved at ingen døre må lukkes.

Fribordet er lille på en fuldtlastet Caroliner. Der skal ikke være megen sø før vandet slår ind over midterskibet.

I aftenens løb når vi rundt om Sjællands Rev, og kort efter, at vi har passeret fyret, ser vi færgen på vej til Ebeltoft fra Odden. Som en hurtigtsejlende stor lysende kasse i mørket synes den at styre direkte mod vor bagbords side. Vi føler os meget små, og sandt at sige har vi som fuldt lastede heller ikke meget fribord. Klokken to råber Kirsten alarm: »Henry, der er én, der lyser på os og sejler efter os«. Henry kommer, og det meget lysende viser sig at være en sandpumper eller to, stærkt belyst overalt og i den nu tiltagende søgang tilsyneladende i fart. Men nu fjerner vi os fra alt det lysende i forbindelse med broarbejderne over Storebælt, og Henry overtager rattet. Søen blive værre og værre, CETUS tegner i sine bevægelser det grønlandske flag: en halvcirkel over og en halvcirkel under horisonten.

Kielerkanalen

Morgenen gryer. Da jeg træder ud af køjen, knalder jeg lige ind i skabet. Det tegner til at blive en fin dag, men jeg er søsyg som bare ... »Ja, vi måtte sætte farten ned til seks mil i nat gennem Storebælt. Der var en modstrøm ad Pommern til«, siger Henry og går ind i salonen for at få sovet lidt. Lars vasker vinduer. CETUS hugger stadig i søen, der skyller ind over lugen. Endelig, lørdag formiddag klokken 10.30 får vi fyret ved indsejlingen til Kielerfjorden i sigte forude lidt til styr-bord. Lars har nu sat det tyske flag på signalmasten i forskibet og agter toldflaget, en stander med tre striber. Endnu er vi på åbent vand. Om styrbord passerer en lille fiskekutter, der slæber en helt ny katamaran i blank aluminium. Forude til bagbord går en af de store flodpramme med førerhus, der kan sænkes og hæves.

Vi kaldes over VHF'en fra Friderichsort. De spørger, om vi skal have lods. Men Henry skal ingen lods have, for så går hele fragten til det. Henry er hjemme i det tyske sprog, for hans kone var af tysk afstamning. Nu nærmer vi os fyret i Friderichsort og Lars sætter et blå-hvidrudet flag i signalmasten. Det betyder, at CETUS ikke skal have lods. I telefonen melder Henry: »CETUS freifahrt«, hvorpå der kommer besked på, at vi skal gå til Norderschleuse, Kielerkanalens første sluse. Her går Kirsten og Lars i land og betaler kanalpenge, 138 DM. Alle nyder den fredelige sejlads gennem Kanalen. Vi passerer færgestedet Sehestedt, Kroger Werft og den minderige gamle danske by Rendsborg med havn og mange dejlige nye huse ud mod kanalen. Mod os kommer tankeren ORASUND af Løgstør. Dens tankdæksler står åbne for udluftning. Ellers er der ikke megen trafik efter Henrys mening. Det var der heller ikke i mandags, siger han. Det skyldes nok den almindelige afmatning. På kortbordet ligger den autoriserede skibsdagbog. Her anføres, hvem der er rorgænger og hvor længe. Udover vagten på broen skal der regelmæssigt, når vi sejler, pumpes olie op nede i maskinen. Det er for det meste Henry, der gør det, for så ved han, at det bliver gjort. Den varme mad får vi midt på dagen. I dag er det kyllinger. Henry har brunet dem i går aftes og derefter kogt dem, så de står i suppen. Ungdommen og jeg ordner kartoflerne, også afrydningen er vi fælles om. Henry får maden op i styrehuset. Aftensmaden er selvbetjening, ligesom morgenkaffen er det.

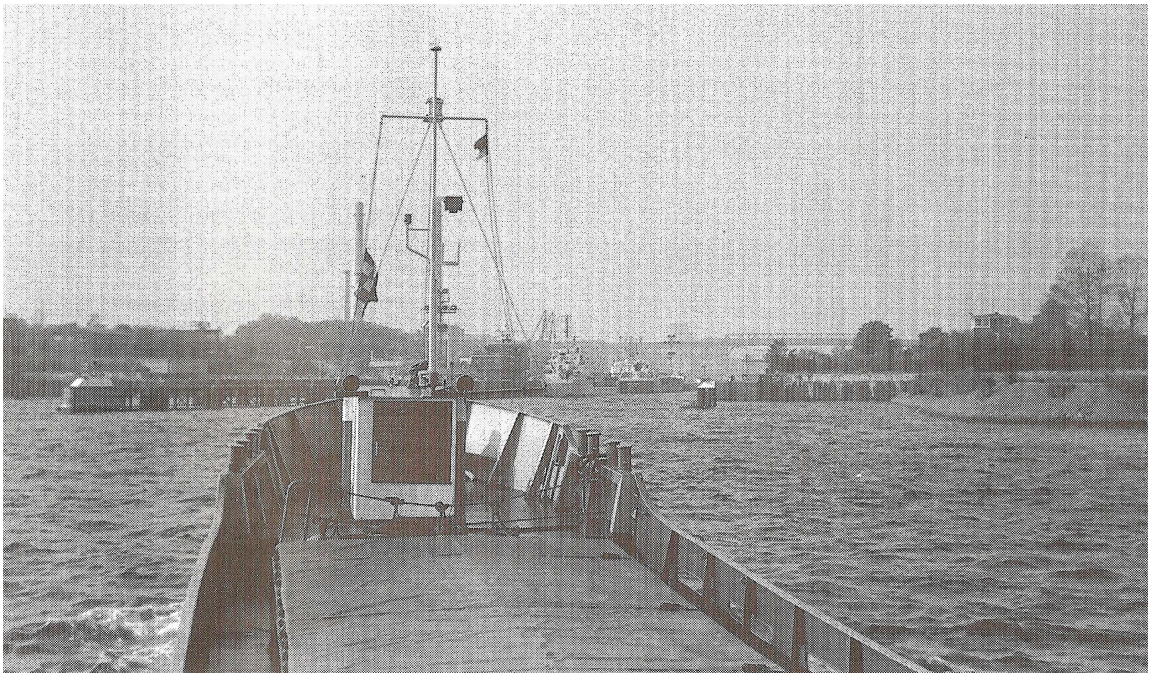

CETUS på vej til den første sluse i Kielerkanalen. Det blå-hvid rudede flag i signalmasten betyder at skibet klarer sig uden lods.

Hamborg

Klokken 19 er vi kommet gennem kanalen og fortøjer ved en duc d'albe i Brunsbüttel. Henry satser på, at hvis vi venter med at sejle til midnat eller

lidt senere, kan vi komme med strømmen op til Hamborg på fire timer, hvor det ellers vil tage syv-otte timer, hvis strømmen er imod. Men klokken halv et kan vi konstatere, at vi ikke kom med i den ønskede sluse og derfor må vente et par timer.
Næste morgen vækkes jeg af et brøl fra broen, og to minutter efter er jeg oppe hos Henry, der som lovet bare ville varsko mig i god tid, før vi kom til Hamborg. Vi er endnu en halv times sejlads fra byen. Ved syvtiden passerer vi Altona. Henry fortæller, at her sad de dansksindede soldater interneret under 1. Verdenskrig. Hans ene bedstefar sad her. Den anden var i den tyske marine i Kiel.
Om nattens sejlads kan han berette, at vi måtte vente to en halv time på at komme igennem slusen og en time på at komme derfra. Der er regn i luften. Klokken halvotte er vi ud for Hamborgs bymidte, som vi har om bagbord. Vi sejler længere frem og fortøjer lidt før Elbbrücke.

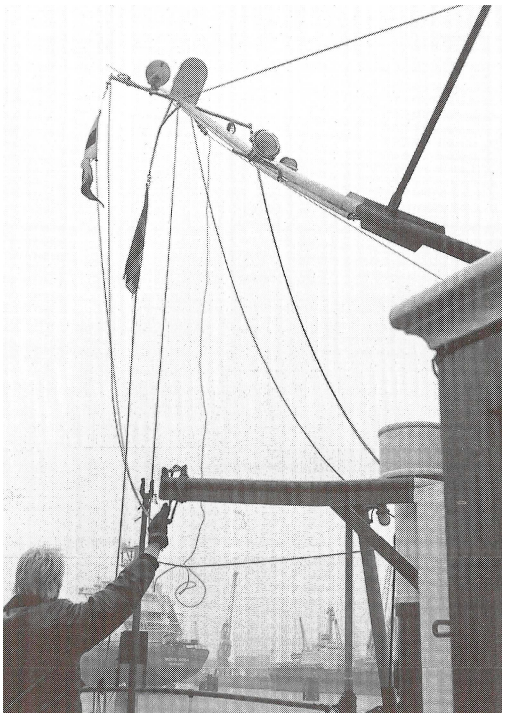

De to master; her radarmasten, lægges ned, mens skibet ligger fortøjet i Hamborgs havn for at afvente den rette vandstand for at gå under broerne.

Nu lægger Lars og Kirsten masterne ned, mens vi venter på det rette tidspunkt mellem høj- og lavvande. I dag var der højvande kl. 7.28, og laveste vandstand indtræffer kl. 14.48. Forskellen kan være på seks til syv meter. Bliver der for lavt, tager skibet bunden, er der for højt tager skibet broen. Det er søndag formiddag, og alt ånder fred. I salonen har Henry besøg af en tolder. Kirsten sover i sit kammer, og Lars sidder i spisekrogen med en kop kaffe og en cigaret og ser et underholdningsprogram produceret af Merchandising München på det lille sort/hvide fjernsyn, der flimrer og ikke kan stilles skarpt. Der er to hold, der konkurrerer i at kaste med is, pandekager etc. Lars venter på, at klokken skal blive halv elleve, for på dette tidspunkt har Kirsten sagt, at de skal begynde at dække lugen af. M/S DAN TRIMMER af Aalborg glider forbi os og lægger sig ind foran.

M/S DAN TRIMMER af Ålborg lastet med jern fra Polen lægger sig foran CETUS for ligeledes at afvente den rette vandstand.

Kirsten kommer frem, og vi går forud for at snakke med folkene fra DAN TRIMMER, der nu står på kajen. Han kommer fra Polen med 485 tons jern og regner med at få en returlast fra Holland, måske gødning. De to kommer med en historie om en passager, der er stukket af med alle øllerne og har efterladt dem med tre kasser sodavand. Kirsten forbarmer sig og henter en favnfuld af de buttede flasker fra den kasse, hun har fået på udførsel. DAN TRIMMER-folkene prøver at få vore med til byen i aften. Den mest talende, der kommer fra Frederikshavn, siger, at hvis jeg skal skrive om dansk coasterfart, så må jeg også hellere komme med til St. Pauli, men der er jo også Sømandskirken, hvor man kan få en kop kaffe. Henry kender Jens Mikkelsen, der bor i Randers og lige er tiltrådt som skipper på DAN TRIMMER.
Det var Jens Mikkelsen, der var skipper på CETUS i 1989, da Henry gik hjemme. Rederen kender Henry også. Det er Christensen, kaldet »Cigar-Christensen«, fordi hans far altid gik med en cigar i munden. Den ene halvdel røg han, den anden halvdel spiste han. Henry henviser til DAN TRIMMER som et af hverdagens irritationsmomenter. Skibet har samme besætningsstørrelse som CETUS, men kan laste godt 200 tons mere.

Mens man venter afdækkes lugen og heldigvis viser jernlasten at ligge uberørt af søgangen.

Nu går arbejdet ombord i gang igen. Klokken 11 er lugebrædderne fjernet og skærstokkene kørt sammen. Lasten ligger urørt af søgangen. De skråtstillede strøer har holdt bundterne af stangjern på plads. Maskinen startes op, og i silende regn passerer vi under to broer og går ind i Tide Kanal ved Grusonstrasse. Her ligger mange jernfirmaer. Vi er så langt fra Hamborg, at kanalen ikke er med på bykortet, der ligger på kortbordet, men den kan ses på en fotokopi af et særkort.
Vi lægger os ind ved Thyssen Stahl Union (T.S.U), der skal have stangjernet. På den høje betonvæg ud mod kanalen har Frederiksværkerne skrevet skibenes navne i farvestrålende spray: STEFAN, DAN TRÅDE, SARA ROUSING, CETUS, KAJAMA og BENTE BACH. Henry regner T.S.U. for en god

samarbejdspartner. Det er privat, så lossefolkene er til at tale med. Mangler der lidt ved fyraften, gør de det færdigt. Så er det værre med et »statsligt« firma i nærheden. Her fortæller Henry om en pinse for vel seks år siden. Da skulle de have losset de 60 tons, der var tale om, om fredagen, men folkene gik, og CETUS måtte vente til tirsdag. Ja, Henry rejste nu hjem til Årøsund i week-end'en, for det var da hans kone havde fået den første blodprop.

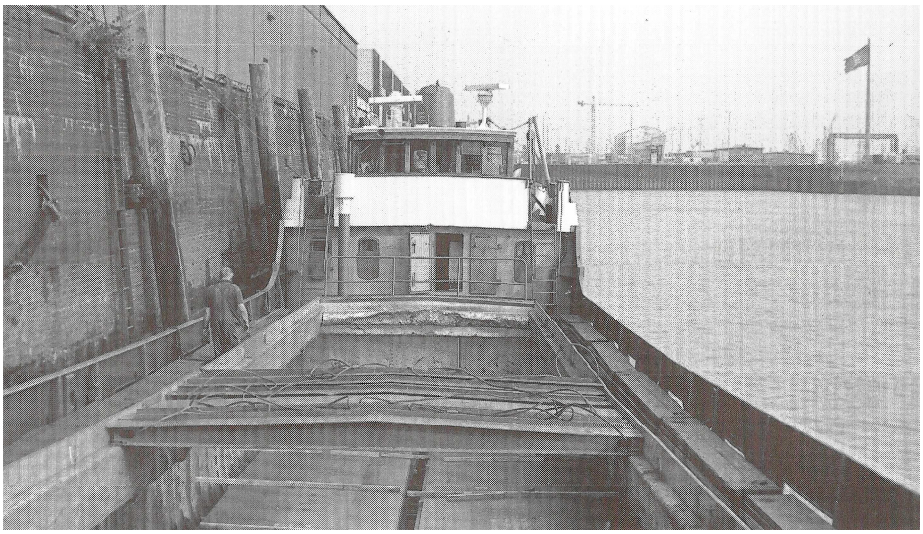

Skipperen går en runde. Det er ved at være lavvande som dagen i forvejen, da CETUS afventede højvande for at blive losset. Men for besætningen, der skulle have land lov, blev der langt at klatre op i friheden.

Landlov

Søndag eftermiddag vil Lars, Kirsten og jeg ind til byen. Vort første mål er Sømandskirken, der ligger lige ved forlystelseskvarteret St. Pauli. Henry, der, som det er en skippers lod, også sælger valuta, kommer småbrummende frem med en 100 DM-seddel. Det er lavvande, så muren med de indsatte trin rejser sig vel seks til otte meter over skibet. Herover er fabrikken, hvor vi skal kravle ind gennem et vindue til den mennesketomme hal, så det er i sagens natur ikke søndagstøjet, vi er iført. Kommet vel gennem fabrikshallen, ved Kirsten, at en dør kan åbnes indefra, og så er vi ude på pladsen og snart efter ude på Grusonstrasse. Fabriksområdet er meget vidtstrakt og øde, men vi ved i hvilken retning, vi skal gå. Vi går og går. »Vi ligner Olsen-banden«, siger Kirsten. Endelig kommer vi med en bus. Chaufføren kan ikke veksle den store seddel, så vi kører gratis.

De andre passagerer stirrer ufravendt på os. Nærmere byen bliver vi sat af ved et Haltestelle, hvorfra en bus går til Hovedbanegården. Lars og Kirsten springer ind i en forretning og køber hver en halvliterdåse Faxe. Så har vi fået vekslet til den næste bus, og de får slukket tørsten. Kirsten spørger Lars, om han kender en shotgun. Det er en øldåse, som man stikke hul i nær bunden og så åbner foroven. Det gælder om at skynde sig, den skal drikkes af sidehullet, og man bliver så helvedes fuld. På hovedbanegården skal Kirsten finde et toilet, og imens får vi i Informationen at vide, at vi skal tage med U-Bahn til Landungsbriicke, der er nærmeste station til

Sømandskirken i Ditmar Koelstrasse. Nu skal Lars også p...., men det klares uden mange formaliteter.
I kirkens forlokale bliver vi venligt modtaget af assistenten Marianne Friis og hendes mand Jeppe og får hver især vekslet valuta. Der har lige været gudstjeneste for den danske menighed, og vi bliver budt ind i salen, hvor kirkegængerne får kaffe og æblekage. De fleste er lidt ældre mennesker, men der er også familier med børn. »Her kan du rigtig hygge dig«, siger Kirsten kærligt, og så er de to ude af døren. Sømandspræsten Peder Nielsen har været præst ved kirken siden 1964. Han fortæller om KAJAMA, den ombyggede tremaster, der som den første fra Frederiksværk specialiserede sig i farten på Hamborg, og om den mindste coaster af dem alle M/S SAM af Sønderborg, hvor besætningen bestod af skipperen, hans kone og en hund. Men det er Marianne Friis, der har det daglige arbejde på skibene i havnen. Efter en god timestid tager jeg afsked med kirkens folk, der giver mig navnet på den S-Bahnstation, der ligger nærmest Grusonstrasse.
Jeg står af ved stationen Stiefstack og går ud af sideindgangen, for så skulle der ikke være langt.
Sideindgangen fører til en sti i et mennesketomt kolonihaveområde. Nu og da kommer et menneske inden for hørevidde, men ingen kender Grusonstrasse. Heller ikke i en lille beværtning midt i bebyggelsen kender de gaden. Så jeg går tilbage til stationen og følger den brede gade, der snart deler sig i flere, der enten går langs med eller over områdets kanaler. Her er helt mennesketomt. Ikke alene er skumringen faldet på, det er også tåget. Langs de brede gader ligger den ene industrivirksomhed ved siden af den anden bag høje jerngitre. Vagthundene glammer. Endelig ses tegn på menneskelig aktivitet. En bil bakker ud af en gitterport. Jeg skynder mig derhen og spørger efter Grusonstrasse. Den ældre mand kender ikke alene Grusonstrasse men også T.S.U. og tilbyder at køre mig derhen. Der er ingen anden mulighed end at glemme visse af opdragelsens grundsætninger og sætte sig ind på førersædet. Og den venlige mand, der forstår at jeg er skipperens vildfarne kone, kører mig lige til T.S.U.'s gitterport, som han lige forvisser sig om stadig står åben. Først ved fabrikken begynder vanskelighederne, for vor dør kunne kun åbnes indefra, så alt er låst. Nu er gode råd dyre. En tærskelsten under en tofløjet dør er sunket, så der er en åbning på en tyve centimeter. Det er bare med at komme ned på ryggen, helt fladt, hovedet på siden og så lade sig glide ind. Inde i hallen åbner jeg porten og sætter den i klemme, hvorefter jeg i mørket balancerer over rullende bundter stangjern og vippende plader hen til vinduet ud mod kanalen. Nu er vandet steget, så der er ikke helt så langt ned som i eftermiddags.
Klokken otte inviterer Henry mig ind i salonen for at se farvefjernsyn. Vi skal se Tat-ort (Gerningsstedet, den også i Danmark kendte kriminalserie), og uhyggen er netop ved at brede sig, da vi mærker et stød mod skibssiden og rammes af en grøn lyskegle. Det er en tolder, der kender CETUS og Henry. Han vil bare fortælle, at han i weekend'en var på fisketur oppe ved Årøsund,

men der var ikke så godt som ved Skærbæk ved Kolding. Halvt ærgerlig og halvt lettet vender Henry tilbage til Tat-ort. Ved titiden er de unge endnu ikke dukket op, og Henry sætter en projektør hen ved skibssiden.

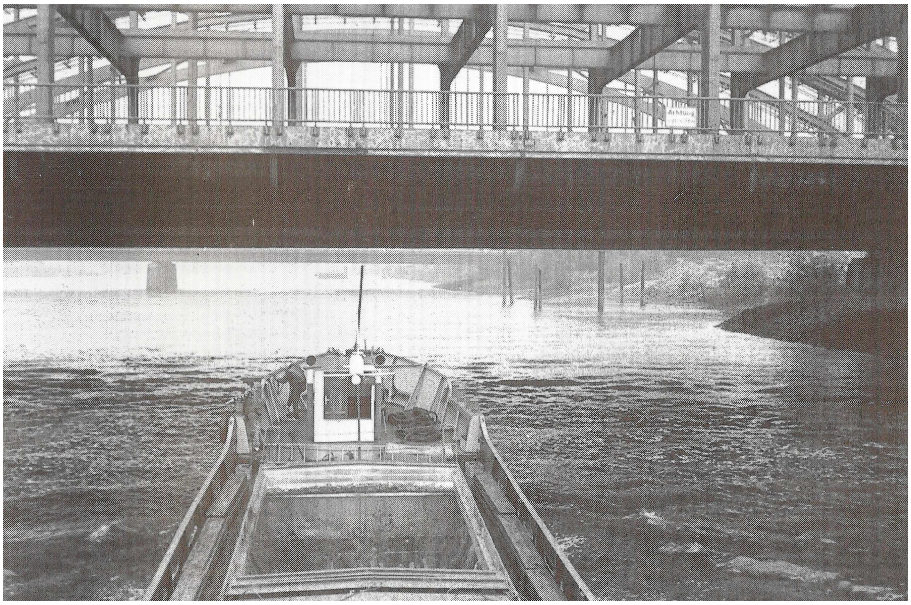

Med nedfældede master sejler CETUS under Elbbrucke, den første af de to broer, der skal passeres før man kommer til Billwerderbucht og kanalområdet.

Dagen derpå

Mandag morgen klokken syv sidder Lars og Kirsten ved morgenkaffen. Lars skal nu ikke have noget at spise. Han har et begyndende sæbeøje og en rift under øjet. Lidt efter lidt husker han aftenens forløb, i hvert fald de sidste timer. Han var gået fra en restaurant sammen med en pige. Så var der en fyr, der tog ham bagfra i nakken og stødte ham ind mod en mur og ville have hans penge. Så blev Lars gal og gav manden et par på låget og sparkede ham også i ansigtet. Fyren var bevidstløs, og næsen sad helt skævt ovre til den ene side. Politiet kom og en ambulance. Lars blev forhørt en hel time. Pigen afgav sin forklaring. Det øvrige forløb husker Lars ikke. Jo, han lå og sov på en græsplæne og én sagde, at han ikke skulle ligge dér. Lars roder i lommerne og finder en taxakvittering, meget omhyggeligt udført og lydende på 22 DM. Politiet har øjensynlig sat ham i vognen efter at have fået adressen af havnepolitiet, og chaufføren har så fulgt ham ind gennem græsset på fabriksarealet og set ham gå gennem døren, som blev lukket efter ham. Kirsten havde holdt længere ud i forlystelseskvarteret, men omsider havde hun fået fat i en taxa, der kørte meget rundt for at finde Grusonstrasse. Til sidst havde chaufføren vist hende et kort over kanalområdet, og hun kunne så udpege stedet. Regningen lød på 44 DM. Hun havde kun 14, så chaufføren fulgte med hen over græsplænen, hvorefter hun også måtte klemme sig ind under døren, klatre ned efter penge - og nu var det igen næsten blevet lavvande, så der var langt ned -

klatre op igen og skubbede så 200 dkr. ud under porten til den ventende mand. »Han havde bestemt aldrig regnet med at se mig dukke op«,
Siger hun. Da hun gik gennem kabyssen for at komme ind i styrmandskammeret, sad Lars og sov over en halvspist ostemad. Så havde hun hjulpet ham med at komme i seng.
Henry har ikke høje tanker om den meget skiftende ungdom, han får ombord, men Lars og Kirsten gør det, de skal, og skibet er meget velholdt. Hvordan de unge har det, og hvad de gør under deres landlov er derimod Henry helt uvedkommende.

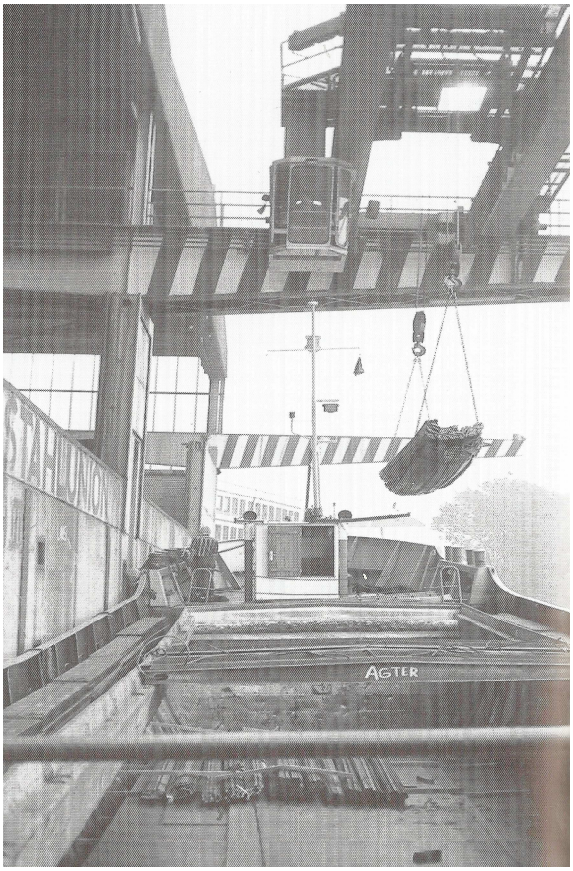

Ved højvande losses stangjernet uden problemer.

Losning

Klokken otte begynder losningen af vort stangjern. Lars og Kirsten har rejst signalmasten, mens jernet tages fra forskibet. En lidt ældre mand med briller, man ville tage ham for bogholderen, er ene om arbejdet i lasten. Kirsten fortæller, at sidst de skulle losse, så var det lavvande og CETUS stod på bunden og kunne ikke flyttes nærmere kajkanten. Så turde »bogholderen« ikke gå ned, »Ich bin kein Tarzan«, sagde han, og så måtte de vente med at få losset til det blev højvande. Det er højvande nu, og stangjernet bliver losset uden dramatik. Bagefter går vi ind til en af de autoriserede liggepladser mærket Liegeplatz og afventer lavvande, så vi kan gå ud under broerne.
Her ligger et større stålfirma. Kranerne kører med stangjern i lange længder, men Henry har ikke sejlet med noget til dem. Lars banker rust med den roterende børste, og han og Kirsten pletmaler med primer og grønt. De står ubekymrede nede i agter-peak'en og rører i bøtterne.

Vi sejler nu igen og kommer under de sidste broer. Her i Hamborgs egentlige havn er der ingen højderestriktioner. På byens største værft Blohm & Voss er der gang i både nybygninger og reparationer. Det russiske skib SKULPTOR ZALKANIS har lige fået malet SANKT PETERSBURG over det gamle LENINGRAD på agterstævnen.
Når man har været ombord i nogle dage, lægger man mindre mærke til den konstante støj. Der er hele tiden lyd fra lysmaskinen og, når vi sejler, også

fra motoren, der foruden motorlyden har en høj hyletone. Roret udsender med korte mellemrum en gennemtrængende brægen. Støjen hæmmer almindelig samtale. Lars og Henry har da også samme faste svar på tiltale, nemlig: »Hva!«.

Forhaling

Da det er nær lavvande, er vi nået ud for Altona. Her fortøjer vi i fiskerihavnen. Vi har så lidt vand under kølen, at vandet bliver mudret, da vi drejer rundt. Omkring klokken 19.30 sætter vi motoren i gang igen og sejler, til vi ud for Blankenese drejer mod syd ad Estekanal. Henry griber telefonen og melder, at vi vil gennem broen. Broen åbner sig og lige bag den ligger værftet J. J. Sietas i Neuenfelde, der skal have vores jernplader. På en nybygning arbejder folk i døgndrift, men vi får først losset i morgen. Tirsdag morgen bliver vi purret tidligt og bedt om at forhale til dok 1, da et stort skib, KATHARINA BORCHARD af Limassol skal ind i dok 4, hvor vi ligger og spærrer.

Men pludselig sker der noget, og klokken 9 har vi allerede fået losset en del af pladerne, før arbejderne går til frokost. En af gangen løftes pladerne op med en magnetbjælke og kæder og læsses over på en blokvogn med 16 dobbelthjul. Bjælkens trækkraft er 10 tons. Ved middagstid har vi udlosset. Henry har i mellemtiden ringet til Frederiksværk og fået den gode nyhed, at vi skal hente en skrot-last i Kiel.

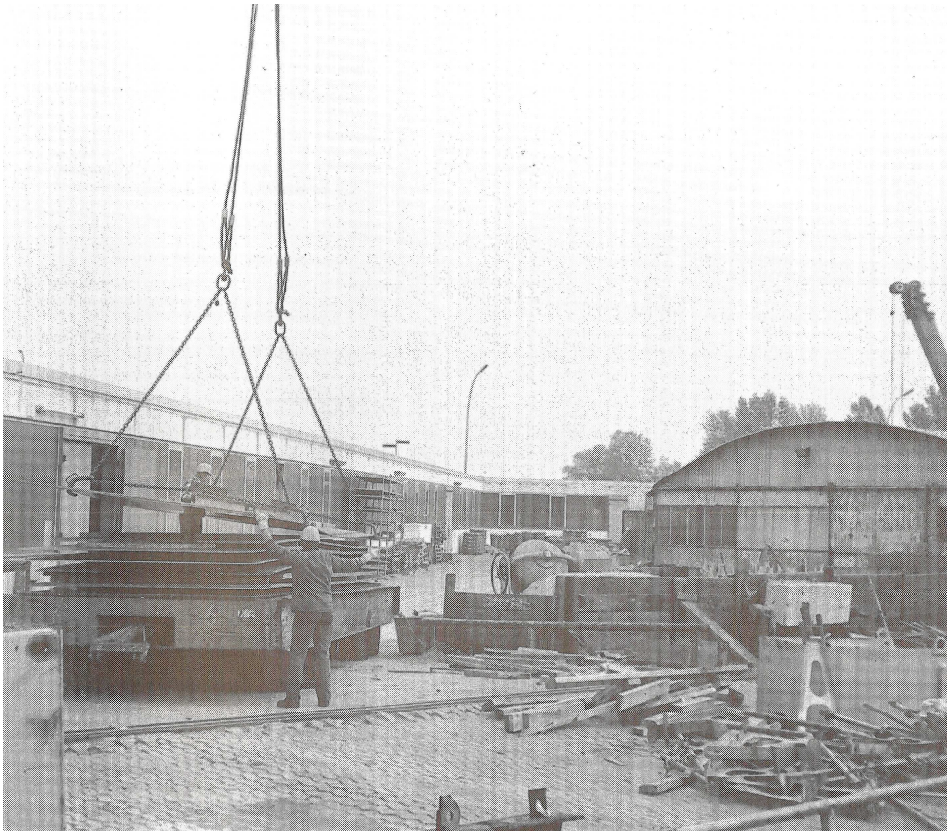

På værftet J. J. Sietas løfter en kæmpemæssig kran jernpladerne i et slæng med magnetbjælke og svinger dem ud på en blokvogn.

Mod Kiel

Vi tager 60-65 tons vandballast i forpeak'en og sejler ud gennem broen og videre ad Elben. Henry gør brug af den meldetjeneste, der nu i mindst 10 år har styret sejladsen fra Hamborg til Elbe 1 fyrskib. Undervejs udpeger han Christian IV's by, den gamle danske hvalfangerby Glückstadt, inde bag en sandbanke. Klokken 14.30 passerer vi Tonne 62 og Kirsten sætter N-flaget på halv, som vi skal, indtil vi har betalt kanalafgift. Henry melder over VHF'en, der hernede hedder UKW'en, at vi klarer os uden lods. Derfor skal vi nu, når mørket falder på, sætte en lille lanterne, et »myggelys «, på en arm, der sidder midt på signalmasten og peger mod bagbord. Da vi klokken 15 holder foran Alteschleuse i Brunsbüttel, er Lars og Kirsten oppe og betale kanalpenge og kommer tilbage med et telegram. Det er fra vort bestemmelsessted i Kiel, Zerssen Eisen und Metall Schrottplatz, der meddeler, at en surveyor vil komme ombord onsdag morgen klokken seks, og at lastningen vil begynde straks efter.

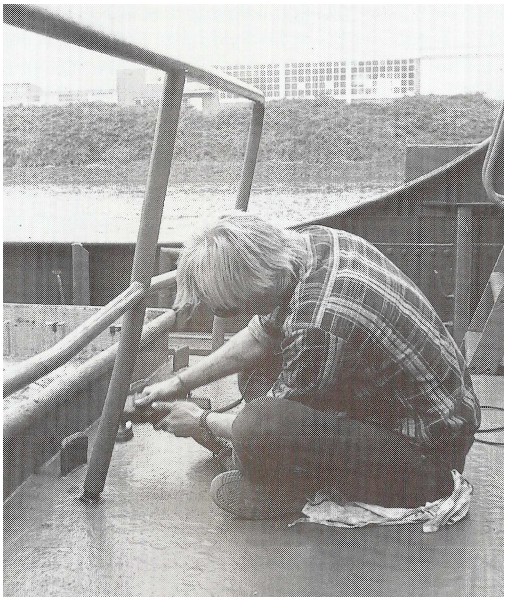

Igen afventer CETUS lavvande for at gå tilbage under broerne. Imens banker Lars rust med den eldrevne stålbørste.

Frivagt

Men i dag er det tirsdag, og klokken 16 føler Kirsten, at hun kan holde fri. Hver dag ved normal arbejdstids ophør tager hun bad i sit »gamle« badeværelse forude, vasker hår og tager rent tøj på. Nu kommer hun op på broen og har klædt om i blanke sorte bukser og tilsvarende top, der lader et midterstykke bart. På venstre skulder er tatoveret en ørn, der er lige ved at slå ned på sit bytte. Den er pænt udført. Kirsten fik den lavet i Istedgade, da hun var 15-16 år. En veninde var kommet til penge, og så skulle de springe. Jo, tatovøren havde spurgt, om hun var fyldt 18 - ja, ja. Henry brummer og kommenterer parfumeduften, måske er han lige som jeg selv lidt forlegen over den megen renlighed. Med skam at melde opgav jeg fra starten at bakse med brusebadsarrangementet i toiletrummet agter, for en aftørring ude i spanterne med de her anbragte klude og spande etc. forekom uoverskuelig.

Klokken 16.35 kort efter færgestedet Hohenhorn passerer vi ANN ROUSING for modgående. Han har også plader med til Sietas. I nogen tid har vi sejlet bag en langsomtgående pram, men nu overhaler vi den og kommer med i første sluse. Det gør prammen ikke. Kirsten fordriver tiden i styr-

mandskammeret. Ugebladene er læst forlængst, så nu klipper hun blomster ud af bladene og laver brevpapir.

Skibsværftet J. J. Sietas i Neuenfelde, der skal modtage jernpladerne fra Frederiksværk.

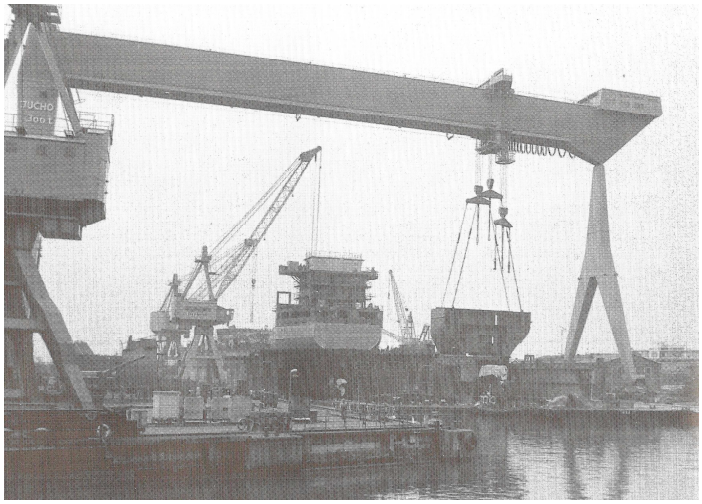

CETUS nærmer sig Zerssensskrotplads i Kiel, rejsens sidste station. Her skal returladningen tages ind.

Skrot

Klokken 22.15 er vi nået gennem kanalen og ligger fortøjet ved skrotpladsen i Kiel lige over for byens lysende centrum. Det hedder Liegeplatz ZEM-Kai. Skrotpladsen grænser op til skibsværftet Howaldtwerke og er afskærmet fra omgivelserne ved et højt trådhegn med pigge. Det hele henligger i mørke. Henry lukker ballastvandet ud og venter, at de unge nu vil i byen. Men til hans overraskelse viser hverken Lars eller Kirsten nogen lyst til at forlade skibet.

Det er imod Henrys natur at tage glæderne på forskud, så han har været skeptisk ved tanken om skrotlasten fra dette firma, som han mener beholder det bedste for sig selv og giver Frederiksværkerne noget værre lort. Men denne onsdag morgen viser hans skepsis sig at være grundløs. Det er stort skrot, vi får, det kan godt ligne skibsskrot. Kirsten er helt bange for, at enkelte dele er for store for Frederiksværk. De vil ikke have det for tungt. I en nærliggende dynge på pladsen ses Henrys mindre gode skrot, der både rummer flængede bildæk og en trykflaske. Men vi får stort set kun det svære skrot. Lars, og Kirsten prøver af alle kræfter på at trimme lasten og få nogle stykker trukket ud til siden, før kranen kommer med den næste grabfuld. En sommerfugl, der havde søgt vinterhi i et rør, vågner op, flagrer lidt rundt og gemmer sig så i en fladtrykt kedel.

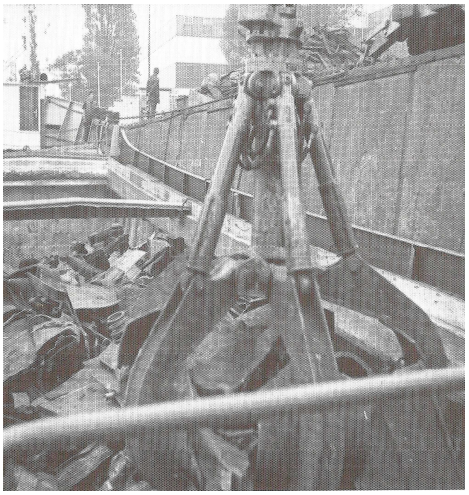

Polygrabben fylder lastrummet på Cetus. Kirsten og Lars lægger kræfterne i for at få jernskrottet ud i siderne.

Hjemover

Vejret er gråt, og det ser ud til regn, men det er stadig mildt. Overfor ved Schwedenkai ligger passagerfærgen STENA SCANDINAVICA. De holder redningsøvelse i denne tidlige morgen. Et par Viking-flåder bliver åbnet og de nu udfoldede orange flåder kastet i vandet. Henry følger øvelsens forløb i en kikkert. Også på CETUS er en Viking-flåde i sin hvide skal forskriftsmæssigt anbragt. Men den har ikke været afprøvet. »Er du tosset«, siger Kirsten, »hvis vi åbner den, skal den tilbage på fabrikken for at blive pakket sammen «. Klokken 10 kommer den næste surveyor.
Han kontrollerer lastemærkerne og skriver en fragtseddel ud på 228 tons »schwer Schrott«. Lars og Kirsten får tildækket og skalket lugen og et stræktov bliver spændt ud mellem forskibsapteringen og poop'en. Det er Lars' livline, når vi kommer ud på åbent vand. De endelige papirer får vi klokken 11. Henry starter motoren, og nu går det hjemover med Kirsten ved rattet, indtil vi kommer op i Storebælt, hvor Henry tager over.
Torsdag morgen lægger vi til ved lossekajen i Frederiksværk. »Det var hyggeligt at have dig med«, siger Kirsten.

Kilde : Hanne Poulsen og Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg.

En stor tak fra Aarøsund Lokalhistoriske Arkivforening til Hanne Poulsen for tilladelse til at bringe artiklen om Cetus og skipper Henry Bork.

Aarøsund og Carolinerne

Carolinerne fik deres betegnelse efter Caroline Juhl, som i 1937 blev gift med sætteskipper Albert Hansen Petersen fra Kalvø i Genner Bugt. Navnet blev alment kendt, da hun i 1951 navngav mandens nybyggede skib med sit eget navn.

Carolinerne blev skabt i kølvandet af Anden Verdenskrig, idet finansieringen af de første skibe skete med den amerikanske genopbygningshjælp til det krigshærgede Europa, de såkaldte Marshall-lån.
Der blev i alt bygget 23 skibe af typen, hvoraf de fleste blev bygget i Marstal.
Ud over CETUS var også HANNIBAL hjemmehørende i Aarøsund. HANNIBAL blev som eneste caroliner bygget i Korsør. Se fakta om HANNIBAL.
Men den dag ses stadig en caroliner i Aarøsund. Det er CAROLINE S som engang imellem ligger og laster fiskefoder til havdambrug i Storebælt. CAROLINE S blev bygget i 1959 som JANTO, men er i dag en forening til bevarelse af skibstypen. Se www.caroline-s. dk for mere information.

Caroline S lægger til i Aarøsund

Caroline S laster fiskefoder

Et af de første skibe, som kom med ørreder til fabrikken Aqua Production i Aarøsund var også en caroliner. Det var FRØYHAV som blev bygget om, så den kunne fragte levende fisk. FRØYHAV var bygget i 1957 som EBBA KLIT.

Cetus

Hjemhavn: Aarøsund
Kaldesignal: OUQR
LR/IMO nr. 5295480
Byggeår: 1958
Værft: H.C.Christensens Skibsværft, Marstal

Motor: 224 HK Vølund, 3 cyl, 4 takt

Stål: Brt.: 149,59 Nrt.: 69,04 Tdw.: 240

Lg.: 33,66 m Br.: 7,00 m Dbg.: 2,69 m

10-07-1958: Afleveret til Hans J. Johansen, Marstal. Døbt **RIO** af Marstal.

25-10-1958: Kæntret i Nordsøen på rejse fra Hamburg til Esbjerg.

24-02-1967: Forlænget på Svendborg Skibsværft. Brt.: 212,54, Nrt.: 117,04, Tdw.: 312
Lg.: 42,49 m, Br.: 7,00 m, Dbg.: 2,69 m

27-01-1978 : Solgt til Henry Nielsen Bork, Aarøsund. Omdøbt til **CETUS** af Aarøsund

1984 : Installeret ny motor : Caterpillar Diesel, 165 HK, 8 knob.

06-10-1988 : Flg. Fra Søulykkestatistikken : **CETUS** kollideret med polsk fiskeskib i Kielerkanalen.

05-04-1990 : Flg. Fra Søulykkestatistikken : **CETUS** kollideret i tåge med færgen "Aarø", som ikke holdt udkig.

09-01-95 : Solgt til Jens Arne Mikkelsen, Randers. Hjemsted Randers.

2000: Solgt til Fairway, Bolivia. Beholdt samme navn.

Hannibal

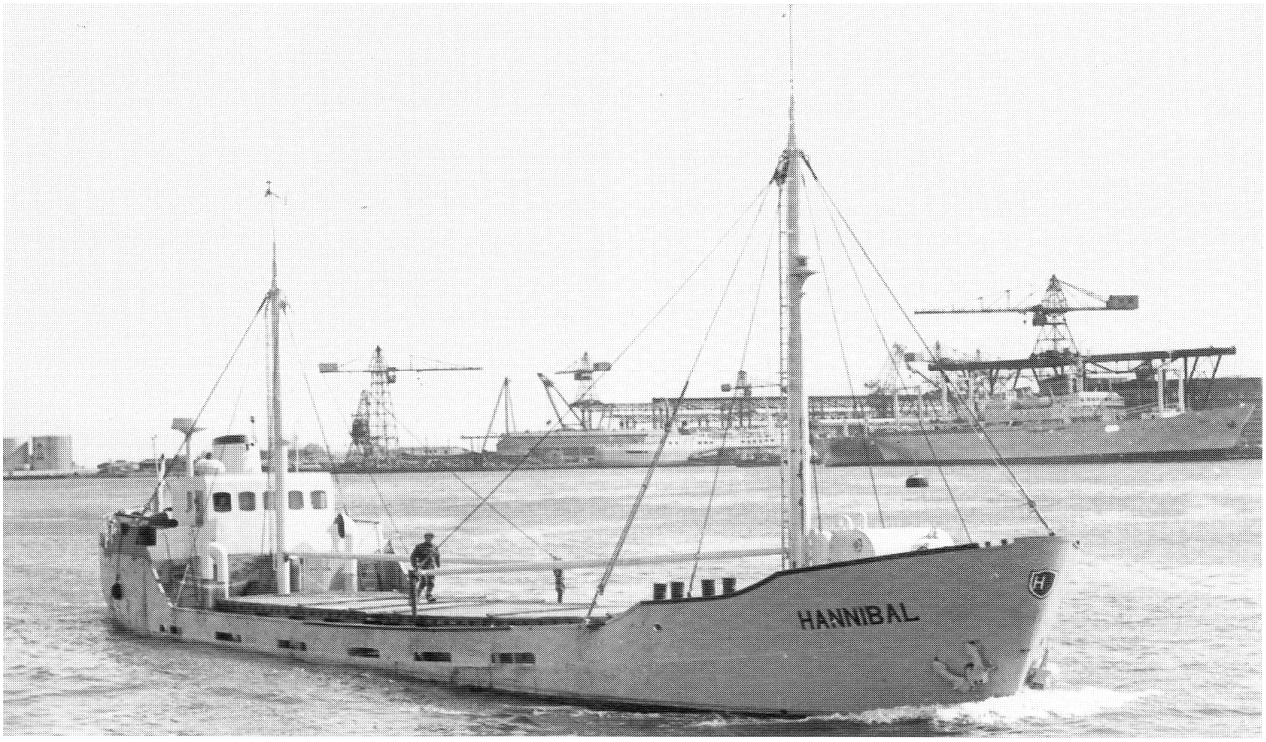

Hjemhavn: Aarøsund
Kaldesignal: OXHX
LR/IMO nr.:
Byggeår: 1959
Værft: Lilleø Skibsværft v/Kähler & Breum, Korsør
Type: Motorskib

Motor: 3 cyl. totakt Alpha-Diesel, 210 HK fra A/S Fr.havn Jernstøberi & Motorfabrik.

Brt.: 149,61 Nrt.: 70,23 Tdw.:
Lg.: 32,03 m Br.: 6,69 m Dbg.: 2,57 m

1959,9.jan.: Bygget til Skibsfører Hans Dahl, Aarøsund. Døbt **HANNIBAL**, hjemsted Aarøsund.

1961, 8. sept. : Flg. fra søulykkestatistikken :
M/S **HANNIBAL** af Aarøsund, 150 brt. Bygget 1959 af stål.
På rejse fra Nykøbing F. til Hammerhavnen i ballast.
En mand kommet til skade ved ulykkestilfælde d. 7. sept. i Østersøen.
Politirapport dat. 8. sept. Søforklaring i Nakskov d. 26. jan. 1962 og i Slagelse d. 8. feb. 1962. Søforhør i haderslev d. 19. feb. 1962.
Kl. ca. 2355, da **HANNIBAL** befandt sig ca. 45 sømil fra Hammerhavnen, savnedes en af dæksdrengene, og kort efter fandtes den pågældende liggende på bunden af lastrummet, der var åbent, hårdt kvæstet. Ved ankomsten til hammerhavnen blev den tilskadekomne i en tilkaldt ambulance kørt til hospitalet, hvor det konstateres,at han havde pådraget sig et brud på rygsøjlen.
Anm. Ministeriet må antage, at ulykken skyldes, at en sektion af lugedækslerne var fjernet, uden at der var blevet truffet forholdsregler til sikring mod ulykkestilfælde.

1961, 21. okt. : Flg fra søulykkesstatistikken :
M/S **HANNIBAL** af Aarøsund, 150 brt. Bygget 1959 af stål. På rejse fra Szczecin til Næstved med kul.
Kollideret d. 21 okt. ved Tysklands N-kyst.
Søforhør i Næstved d. 28. okt.
Kl. 0945 passerede **HANNIBAL**, der afgav tågesignaler, i stille tåget vejr Papenwasser fyr,hvorefter der styrer i fyrlinien, rv 322°. Kl. ca. 1050 passeredes Gate III fyr og kort efter sås forude om bb i en afstand af ca. 100 m et skib, der senere viste sig at være M/S "Palmyra" af Hamburg, og som styrede en kurs, der skar **HANNIBAL´S** kurs. Roret blev lagt hårdt stb. og maskinen kastet fuld kraft bak, men umiddelbart efter tørnede **HANNIBAL** med stævnen mod "Palmyras" stb. bov. Ved kollisionen skete der mindre skade på **HANNIBAL**.
Anm. Søforklaring fra "Palmyra" foreligger ikke.

1962, 17. april : Skibet forlænget til 41,48 m, dbg. 2,73 m. 230,77 brt., 126,85 nrt.

1971, 10. maj : Interessantselskab bestående af Skibsfører Hans Dahl, Aarøsund og Skibsfører Knud Valdemar Christensen, Fr.havn.

1973, 7. okt. : Flg. fra artikel i Jydske Tidende :

To omkom,da en Aarøsund coaster blev sejlet ned.
*"Den 47-årige skibsfører Knud Christensen, Fr.havn og den 17-årige dæksdreng Bjarne Madsen, Gl. Ølstykke omkom da Aarøsund-coasteren **HANNIBAL** i går morges ved Kieler-kanalen blev sejlet ned af et britisk skib.*

Det var det 8515 tons store fragtmotorskib "Kano Palm" af Liverpool, den danske coaster ,der er på 231 brt. ,kolliderede med ***HANNIBAL****, der var på vej fra Holland til København, da kollisionen skete, sank få minutter efter påsejlingen. Årsagen menes at være den meget ringe sigtbarhed, og det var også den kraftige tåge, der besværliggjorde redningsarbejdet. Aarøsund-coasteren havde en besætning på fire mand. De to savnede, der anses for omkomne, menes at have ligget i deres køjer, da HANNIBAL, som lå for anker, blev sejlet ned. Besætningens to øvrige medlemmer blev reddet .Det var skibets styrmand, Willy Bagger Jensen og dæksdreng Fin Jepsen".*

1973, okt.: Vraget hævet af flydekranen Magnus I og indbjerget til Cuxhaven, og i november solgt til Karl Plambeck, Nordholm for ophugning.

1973, 8. nov.: I flg. anmeldelse, dat. Aarøsund fra H.Dahl er dette skib på rejse fra Vlissingen til København ved indsejlingen til slusen i Brunsbüttel forlist d. 6/10 1973, idet skibet sank efter kollision med det britiske skib "Kano Palm".
I henhold hertil udslettes skibet af skibsregisteret.
Kilde : "Caroline og de andre" af Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg.

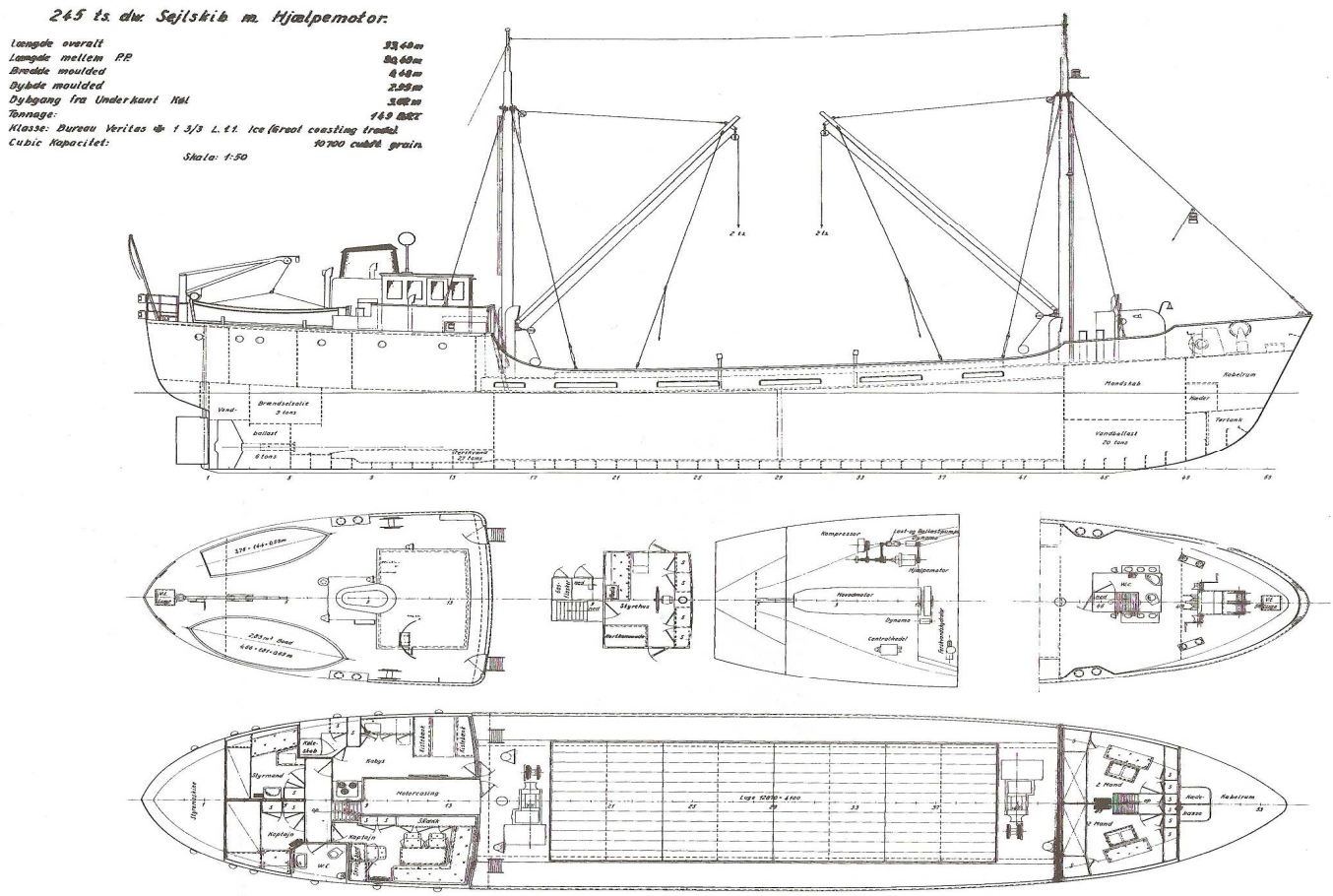

Hele bogen om carolinerne kan ses og læses på flg. adresse :
http://www.maritime-museum.dk/videnscenter/caroline.asp

Æ Frys'box

- Aarøsund Andelsfryseri –

Et stykke kulturhistorie.

Peter Hansen, Færgevej 22 overdrog d. 8. marts 2011 protokollen fra Aarøsund Frysehus til Aarøsund Lokalhistoriske Arkivforening. Det har ikke været muligt at finde et foto af netop det frysehus, men vi har fundet et på nettet, og det viser husene, som de typisk så ud.

I mangel af bedre vises Milbak Frysehus

Frysehuse blev typisk bygget i slutningen af 1940-erne og fremefter af lokale frysehusforeninger. Medlemmerne betalte alle et årligt indskud som gik til frysehusbestyrerens løn, driften og renterne på lånet til byggeriet.

I frysehuset lå køleanlæg og frysebokse. Jo mere boksplads, jo mere skulle man betale. I boksene opbevarede man kød, fjerkræ grøntsager og bær.

De fleste frysehuse stoppede aktiviteterne i løbet af 1970-erne, da det blev almindeligt udbredt med kummefrysere i de enkelte hjem.

Under blokken Nationalmuseet - Kokkepigen – Kokkepigens køkkenråd fra Magasinet Hjemmets Arne nr. 56 fra 16. september 1958 kan man læse.

"…….Et andet af tidens vidundere er frysehuset, som nu rejser sig i mange småbyer rundt omkring i landet. Her kan den flittige husmoder opbevare det nyslagtede kød i stedet for at salte eller røge det. Nu er det muligt at byde på frikadeller, flæskesteg eller koteletter, også selvom der ikke er er blevet slagtet en af de foregående dage. Hun skal blot hente det frosne kød i frysehuset, og kan efter optøning tilberede det efter bedste evne og med årstidens grøntsager. I dag vil jeg dog give opskrift på en *Flødeis*, som bruger køleskabets fryserum til isterninger. Dette lille rum er ikke brugbart til indfrysning af de store mængder, som kød, fjerkræ og fisk ofte vil udgøre, men vil egne sig glimrende til en lille portion til søndagens dessert……..."

Vedtægter for Aarøsund Andelsfryseri dateret d. 20. september 1950:

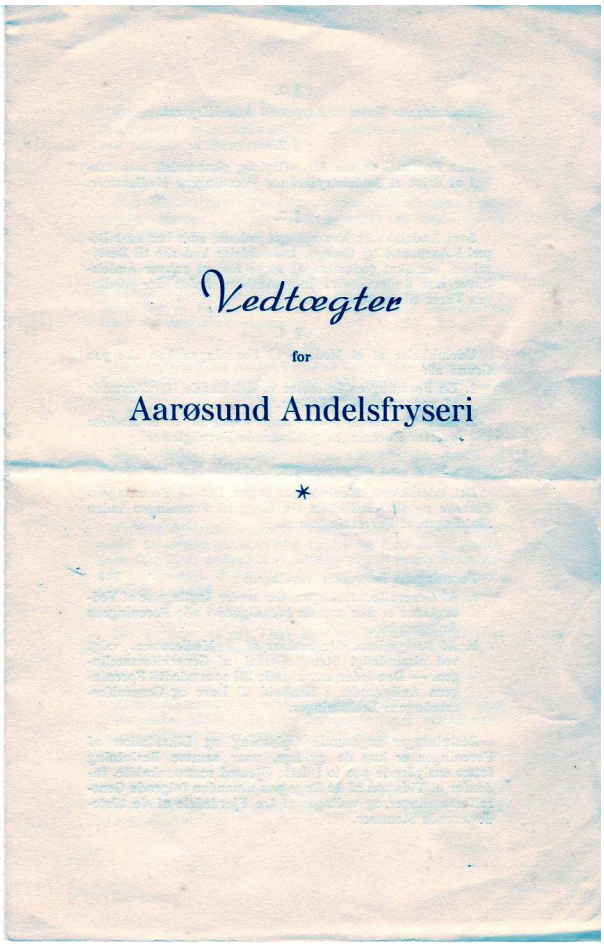

Vedtægter

for

Aarøsund Andelsfryseri

*

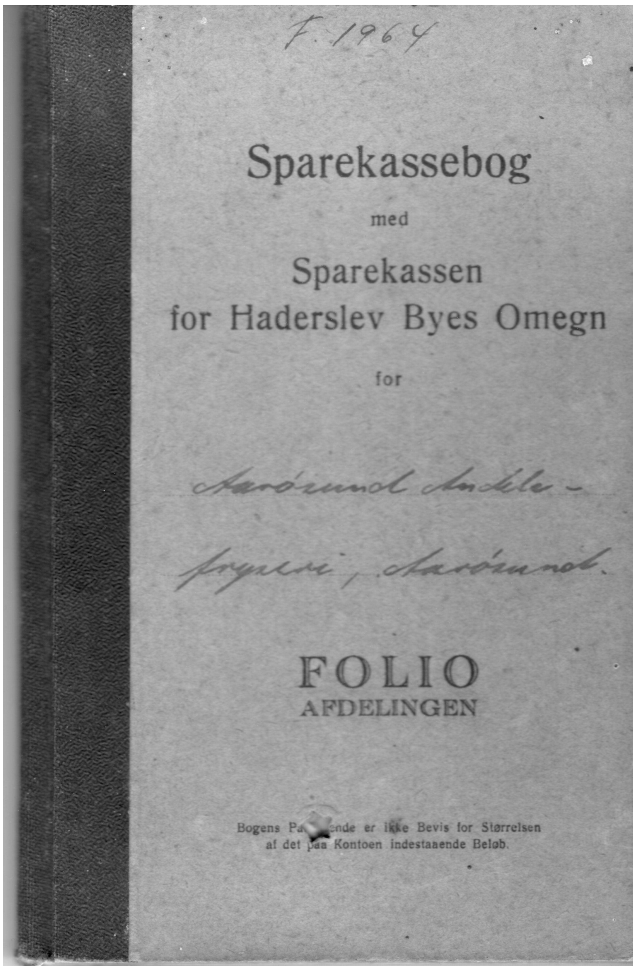

F. 1964

Sparekassebog

med

Sparekassen
for Haderslev Byes Omegn

for

Aarøsund Andels-
fryseri, Aarøsund.

FOLIO
AFDELINGEN

Bogens Paalydende er ikke Bevis for Størrelsen
af det paa Kontoen indestaaende Beløb.

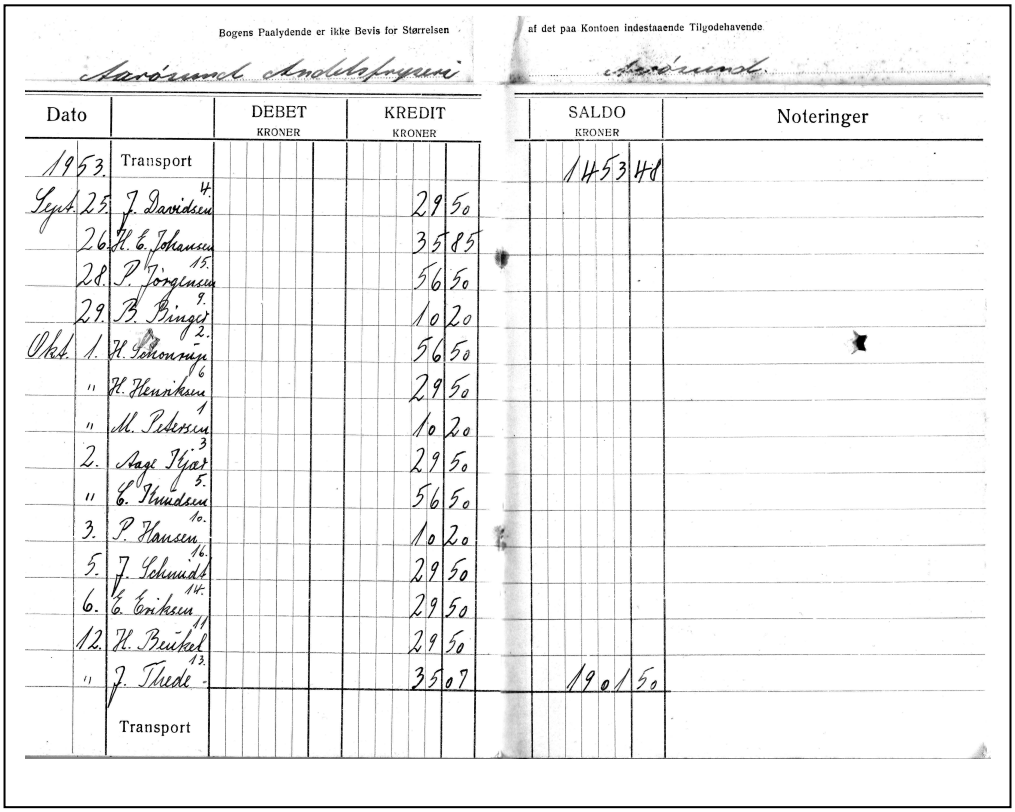

Bogens Paalydende er ikke Bevis for Størrelsen af det paa Kontoen indestaaende Tilgodehavende

Aarøsund Andelsfryseri — Aarøsund

Dato			DEBET KRONER	KREDIT KRONER	SALDO KRONER	Noteringer
1953.		Transport			1453 48	
Sept.	25.	J. Davidsen 4.		29 50		
	26.	H. E. Johansen		35 85		
	28.	P. Jørgensen 15.		56 50		
	29.	B. Bingel 9.		10 20		
Okt.	1.	H. Johansen 2.		56 50		
	"	H. Henriksen 6		29 50		
	"	M. Pedersen 1		10 20		
	2.	Aage Hjort 3		29 50		
	"	E. Knudsen 5.		56 50		
	3.	P. Hansen 10.		10 20		
	5.	J. Schmidt 16.		29 50		
	6.	E. Eriksen 14.		29 50		
	12.	H. Brøtal 11		29 50		
	"	J. Thede 13.		35 07	1901 50	
		Transport				

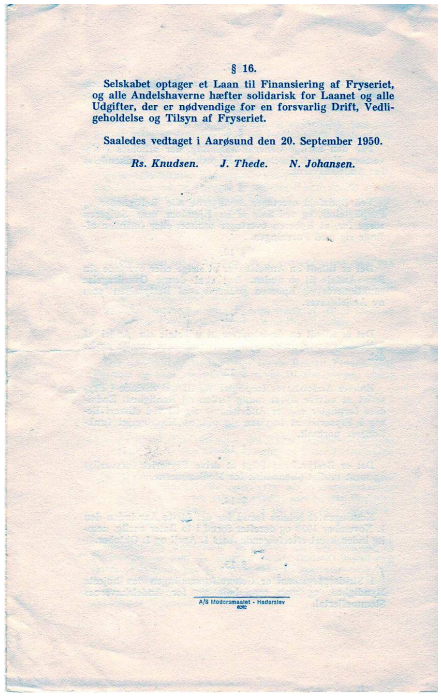

§ 16.

Selskabet optager et Laan til Finansiering af Fryseriet, og alle Andelshaverne hæfter solidarisk for Laanet og alle Udgifter, der er nødvendige for en forsvarlig Drift, Vedligeholdelse og Tilsyn af Fryseriet.

Saaledes vedtaget i Aarøsund den 20. September 1950.

Rs. Knudsen. *J. Thede.* *N. Johansen.*

A/S Modersmaalet - Haderslev

Forhandlingsprokol oprettes d. 31-5-1950

…….og her står at læse:

”Efter at kølefirmaet Gram, Vojens ved Hr. ingeniør Abild, Haderslev havde været rundt hos de forskellige husstande i Aarøsund for at søge foreløbig tegning til et Andelsfryseri i Aarøsund, indkaldtes 31-5 til et møde i Aarøsund, hvor Hr. Abild redegjorde for betingelser og fordelene ved at købe et sådant fryseanlæg.

Efter nogen diskussion om vilkårene herved endt det da også med, at der blev nedsat et udvalg bestående af Fru Ebba Dahl, Fru Tove Johansen og Hr. Jeppe Thede, Abm. Aage Kjær og Gartner Rasmus Knudsen.

Dette udvalgs opgave skulde være at undersøge på hvilke vilkår og hvor vi kunne lån 13.450 kr. fordelagtigt som anlægget skulle koste, endvidere skulde udvalget finde og anvise en passende grund til bygning af frysehuset og i øvrigt få oplysninger om frysanlæg i almindelighed.

De fire tilstedeværende udvalgsmedlemmer underskrev samme aften slutsedlen med Hr. Abild i henhold til de betingelser man nu var blevet enige om.

Få dage senere havde udvalget et møde og her valgtes gartner Rs. Knudsen til dettes formand, og han bemyndigedes til at undersøge låneforholdene. En grund havde man allerede fundet hos murer Enevold Henriksen Aarøsund. En mand til at påtage sig tilsyn og renholdelse skulle vi også findes.

Juni

På et udvalgsmøde meddelte Rs. Knudsen, at vi i Andelsbanken ikke kunne låne pengene på længere sigt end 10 år og i Sparekassen for Haderslev Byes Omegn kun på 15 år. Der var regnet med 20 år. Grunden kunne vi få hos Enevold Henriksen.

Tilsyn og renholdelse vilde Peter Hansen Aarøsund påtage sig for en sum af 100 kr. årlig. Der var hertil afsat 45 kr. Med en afdragstid på 15 år og et tilsyn på 100 kr. årligt vilde vi komme på en månedlig afgift pr. box på 11,20 kr. og så skulde de andre faktorer strømforbrug og vedligeholdelse endda holde stik og det kunne det ikke efter de oplysninger, vi havde fået andre steder. Efter disse mørke udsigter besluttede vi at indkalde alle medlemmerne til møde, idet vi ikke efter disse oplysninger var sikre på at have alle bag os, da overtaget forlød på ikke over 9 kr. pr. md. for box.

Onsdag d. 14. juni.

Medlemsmøde i Aarøsund på hotellet. Beretning fra mødet hvor man ensstemmende vedtog, at man under ingen omstændigheder vilde have anlægget, dersom prisen 9 kr. pr. md. ikke kunne holde. - Ligger vedhæftet protokollen.

Straks efter mødet meddelte formanden Hr. Abild mødets resultat. Han mente, vi måtte være nogle være kværulanter herude, når vi vilde hænge os i sådanne småting som tilsynet, for pengene kunne vi nok få i Andelsbanken på 20 år. Strømpris og vedligeholdelse skulle nok holde.

Dog formanden holdt på sit og forlangte firmaets garanti for at de 9 kr. pr. md. pr. box kunne holde, og det var da også lige ved, at hr. Abild gik ind herpå, men betænkte sig dog.

Nu fulgte en lang tid med den ene forhandling med hr. Abild og hans firma efter den anden, stadig om det samme, garanti for at beløbet pr. box ikke oversteg de lovede 9 kr. pr. mand.

Efterhånden fik vi da også Andelsbanken til at love at låne os pengene på 20 års afdrag og hermed var dette problem, der jo forhøjede lejen pr. box med 1,50 kr., faktisk ophævet, selvom man i banken vilde have 6% i rente.

Så var det tilsynet, også her fandt vi efterhånden en ordning, således at hr. Abild ville sætte en kontrollampe op, som vilde lyse rødt, når der ikke var spænding eller kulde nok på anlægget. Vi skulde så blot melde det til ham, når der var noget galt, og selve rengøringen skulle vi påtage os efter tur.

Dog var det jo ikke meningen, at vi skulde påtage os andre forpligtelser for at få beløbet ned på de 9 kr. og sluttelig endte vore lange drøje mundtlige og skriftlige forhandlinger da endelig i, at hr. Abild skriftlig garanterer for, at afgiften pr. box ikke overstiger 9 kr. pr. md. i det første år. Samtidig garanterer hr. Abild, at vedligeholdelse af anlægget i de første 5 år ikke overstiger de anslåede 50,00 kr. således, at han påtager sig denne vedligeholdelse for dette beløb.

Derefter kunne vi ikke med rimelighed forlange mere, navnlig da vi jo har underskrevet købekontrakten, og vi indkaldte derefter alle medlemmerne til mødet den 20. september 1950 for her at tage endelig stilling til sagen.

Rasmus Knudsen Jep Thede Niels Johansen

20. september 1950

Medlemsmøde i Andelsfryseriet for at tage endelig stilling til spørgsmålet om vi nu skal tage del eller ej.

Formanden redegjorde for de først forhandlinger med hr. Abild, der endelig var resulteret i, at han garanterer at driften af anlægget ikke overstiger 9 kr. pr. box pr. måned og at han garanterer, at vedligeholdelsen ikke overstiger 50 kr. årlig i 5 år, imod at vi selv påtager os tilsynet og renholdelsen, dog skal han opsætte en kontrollampe, som skal alarmere, at der er noget galt, vi skal så blot tilkalde hr. Abild.

Låneforholdene har vi fået ordnet således, at vi i Sparekassen for Haderslev Byes Omegn kan låne beløbet på afdrag i 20 år og foreløbig til 4½ % og så opkræver Sparekassen afgiften hos de enkelte.

Der skulde nu ikke være nogen hindring i vejen for at de 9 kr. pr. måned skulde kunne holde, når vi selv påtog os renholdelsen efter tur og formanden kunne nu ikke indse, at vi med ansigtet i behold kunne afslå at modtage anlægget, da vi jo nu engang hade købt det til de forpligtelser.

Der var heller ikke nogen diskussion herom, da de fleste jo gerne ville have anlægget, og ved afstemning stemte da også alle de mødte forn at vi nu skulde tage anlægget.

Herefter fulgte en ret livlig diskussion om renholdelsen. Hvordan vi skulde ordne den. Flere var betænkelige herved og en enkelt nægtede at være med hertil, og det var da en befriende løsning, da Andreas Bergsted tilbød, at påtage sig renholdelsen for en halv box det første år.

Denne løsning tilfredsstillede alle og tiltrådtes af alle.

Derefter underskrev faktisk alle medlemmerne foreningens medlemsliste, kun Fru Peter Dahl nægtede at skrive under med den motivering, at hun ikke havde fuldmagt hertil.

Et par medlemmer, der dog er tvivlsomme var ikke tilstede og de skrev altså heller ikke under.

Nu var sagen altså ordnet og det nedsatte udvalgs mission altså forbi og formanden for udvalget gartner Rs. Knudsen forslog nu, at man valgte en ny bestyrelse på tre mand.

Dette var man indforstået med og som forslag til emner til bestyrelsen kom:

Niels Johansen, Peter Jørgensen, Fru Jenny Knudsen, Fru Beukel, Bruno Binger, Jeppe Thede, Fru Kjær, Fru Binger, Rs. Knudsen alle Aarøsund.

Valgt blev ved skriftlig afstemning Rs. Knudsen med 12 stemmer, Niels Johansen med 11 stemmer og Jeppe Thede med 11 Stemmer. Som suppleanter valgtes Fru Jenny Knudsen med 8 stemmer og Fru Binger med 6 stemmer.

Bestyrelsen bemyndiges derpå til at meddele Hr. Abild udfaldet af forhanlingerne med ønsket om at få fryseanlægget indrettet snarest og herefter hævedes mødet……..”

De efterfølgende år fungerer fryseanlægget i det store hele til alles fulde tilfredshed, og der afholdes stort set kun generalforsamling. Her drejer beslutningerne sig hovedsagelig om fordeling af bokse, og administration af nøglen til ”lynboksen”. Strømforbruget efter det første år, havde kun oversteget det anslåede beløb med kr. 20,57 således at det årlige strømforbrug var 140,57 kr.

Det viser sig, at Sparekassen for Haderslev Byes Omegn, mod forventning, hæver renten til 5½% og for at få regnskabet til at stemme bliver medlemmer foruden afgift også opkrævet deres del af den øgede rentebyrde.

I 1961 underskrives protokollen underskrevet af Anni Kraack, Tove Petersen, Margrethe Binger, Else Eriksen, Claus Beukel, AageKjær, Henrik Henriksen, Anna Schmidt, Niels Johansen.

D. 26-11-1980 er der diskussion om videreførelse af fryseriet, og da flere får frysere i hjemmet, enes man om at tage nedlæggelse op til fornyet diskussion, hvis der kommer en større reparation. Der sker ved samme møde en kontingentforhøjelse til kr. 175,00 årligt.

Ved generalforsamlingen 9-2-1983 besluttes det at nedlægge fryseriet, og ved en ekstraordinær generalforsamling på Aarøsund badehotel onsdag d. 16-3-1983 beslutter man at nedlægge fryseboksen.

Ved et senere møde, beslutter man, at huset overdrages til Svend Petersen for kr. 10,-. De 94 m² er i sin tid udskilt fra den tidligere ejer af hans ejendom.

Efterfølgende bliver der aftalt, at Peter Hansen foretager nedrivningen mod at får nedrivningsmaterialet.

Lene Schaumann og Finn Birkelund

Årøsund Haiku digte sommeren 2012

De sidste jordbær
bybussen kører forbi
luften høj igen

Løfter på glasset
skuffet ser hun ud – skuffet
ikke flere bær!

Poul Rainer fisker
skrubber net op rødspætter
sælger fisk til mig

Sol over Årø
historien fortælles
Albert på cykel

Gæst i gammelt hus
færgen lægger ind til kaj
hund efter pind – plask!

På havnens tinge
Mellemby og Overby
ingen fare fly

Peter korn og græs
traktor diesel bæk og vogn
vores lille sogn

Albert røgter garn. (red.)

Lene og Finns Aarøsund haiku-digt fanger fint stemningen. Har du lyst til at beskrive Aarøsund med poesi, prosa, foto, maleri…….som et lille bidrag til vores årsskrift?

(Haiku-digte beskriver dybe stemninger, med få ord, og beskriver natur, lyde, syn eller følelser på en højst simpel måde, ved brug af meget få ord. Det er disse forhold, der gør haiku-digte så utroligt dybe, og på samme tid simple. Klassiske haiku er ultrakorte digte på 17 stavelser, som fordeles på tre linjer med 5-7-5 stavelser. Der er ingen regler om rim eller rytme. De foregår i nuet, beskriver en begivenhed, som når man "fanger en situation" med sit kamera.)

Sommerhusene!

Historien om et af sommerhusene ved engen fortalt af Bjarne Markmann Andersen, som også har lånt os billederne.

De små sommerhuse, som ligger mod vandet mod syd ved Sundparken, har i mange år dannet ramme om et godt sommerliv for beboerne. På billedet ses det sommerhus, som oprindeligt var en rutebil. I det fjerne skimtes Aarø fyr, og engen langs stranden.

Et af husene var oprindelig ejet af politibetjent Gunnar Anthonisen. Han stillede en gammel rutebil op på grunden og brugte den som sommerhus. Husene lå på lejet grund, som var ejet af Per Schourup. Senere solgte Gunnar Anthonisen "Sommer-rutebilen" til Aage og Marie Markmann Andersen. Aage var hele sit liv ansat ved rutebilselskabet.

På billedet her ses Aage og Marie Markmann Andersen. Der blev brugt mange gode stunder på opbygning og indretning af sommerhuset. Deres sønner havde en dejlig sommerferie i Aarøsund. Rutebilen ses tydeligt.

I tidens løb blev der bygget et dejligt træsommerhus op om rutebilen, og på et tidspunkt blev rutebilen fjernet. Marie stod for tegning og indretning af sommerhuset, hvor der var mange fine små detaljer, men da hun døde i 1989 havde Aage ikke mere lyst til at opholde sig i sommerhuset, og det kneb også med kræfterne, da han havde fået en discus-prolaps.

Aage døde i 1991 og så blev huset solgt til en familie, som bor i Schweiz. I forbindelse med salget, blev det muligt for sommerhusejerne at købe grundene i stedet for at leje.

Bjarne Markmann Andersen, søn af Aage, lejede for et par år siden sommerhuset til en nostalgisk fødselsdagsfest, og det var helt specielt stadig at finde nogle af de ting som var bibeholdt fra "deres" tid. På billedet fra ca. midt 70'erne ses med briller Bjarne Markmann Andersen, Kåre Peter Dahl og bag hånden skimtes Bjarnes bror Flemming.

Fra Rutebil til Sommerhus

”De vis’ film å æ hotel i javten, komme då?!!

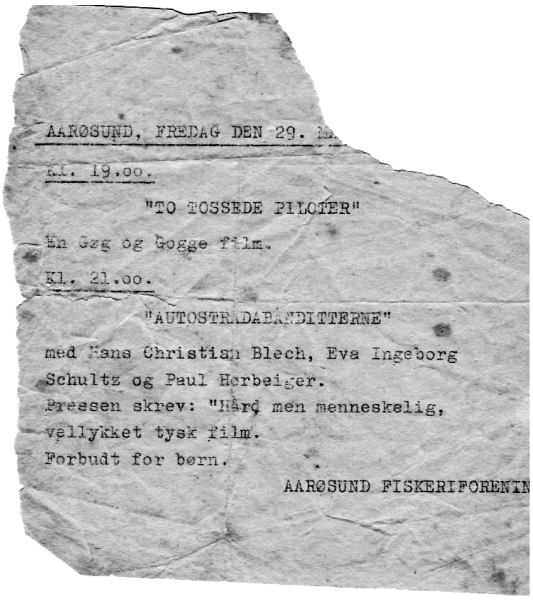
AARØSUND, FREDAG DEN 29.

Kl. 19.00.

"TO TOSSEDE PILOTER"

En Gøg og Gogge film.

Kl. 21.00.

"AUTOSTRADABANDITTERNE"

med Hans Christian Blech, Eva Ingeborg Schultz og Paul Herbeiger.

Pressen skrev: "Hård men menneskelig, vellykket tysk film.

Forbudt for børn.

AARØSUND FISKERIFORENIN

På jagt efter en bageopskrift stødte Jytte Arling på en lap papir, hvoraf det fremgår, at der på Badehotellet vises film fredag den 29. ??????? kl. 19.00. Det drejer sig om en Gøg og Gogge film ”De Tossede Piloter”.
Kl. 21.00 kunne man se filmen ”Autostradabanditterne” med Hans Christina Blech, Eva Ingeborg Schults og Poul Herbeiger, hvorom pressen skrev: ”Hård, men menneskelig, vellykket tysk film.” Forbudt for børn. AARØSUND FISKERIFORENING.

Det var 50’erne man kunne opleve den rejsende biograf som stillede filmsapparatet op og mørkelagde salen på badehotellet, hvor stolene stod på rad og række, så mange der kunne klemmes ind. Det var før fjernsynet, og det var en stor oplevelse, når man gyste, lo og græd med Gøngehøvdingen og kulsoen, Fy og Bi og ikke mindste tyske musikfilm med Catarina Valente og Peter Alexander. I pauserne, når filmrullerne blev skiftet, kunne man købe kaffe, øl og vand.
Senere gik man i biografen i Haderslev, Kino-palæet eller Kosmorama.

…….så er det da på sin plads at bringe opskriften på Grethe Lunds Smørkage, hastigt nedskrevet på bagsiden.

Smørkage:

½ kg mel
200 gr. smør
1 spsk. Sukker
1 æg
2½ dl. Mælk
50 gr. gær
Derpå lægges 100 gr. smør, rosiner, creme.

Bagetid, ovntemperatur og hævning gælder sikkert som gær-deje i almindelighed.

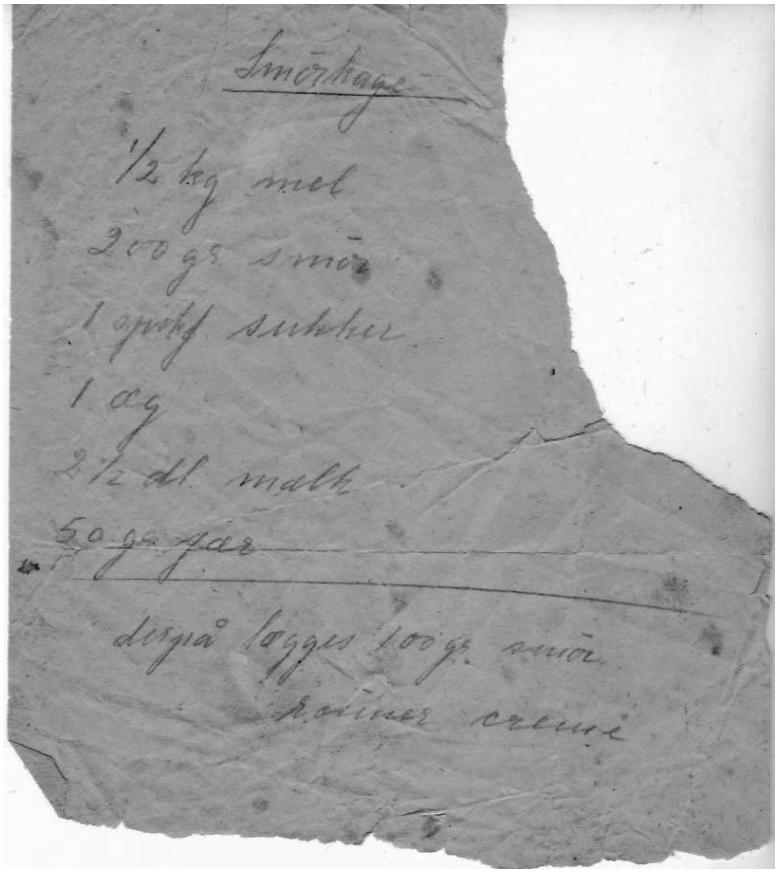
Smørkage

½ kg mel
200 gr. smør
1 spsk sukker
1 æg
2½ dl mælk
50 gr gær

derpå lægges 100 gr. smør
rosiner creme

Årøsund Bynævn 40 års jubilæum i Medborgerhuset 26/1 – 1991

Over is efter en tut bom

I Jydske Tidende v. journalist Steen Christensen kunne man læse: Borgmester Gunnar Nielsen oplevede, hvordan arøsunderne hygger sig. Borgmesteren var nemlig inviteret med, da Årøsund Bynævn fejrede sit 40års jubilæum med kaffe, lagkager og småkager – og gode historier fra den gang.
Klaus Knudsen (Gammelbro Camping) lagde for, da han læste digtet om "Smakkens forlis". Han fortalte også om den gang, da lærer Eriksen sagde velkommen til Frederik d. VII og grevinde Danner, som efter overfart fra Assens overnattede på Årøsund Færgegård:
- Og det gik jo meget godt lige til det sidste, da Eriksen sluttede med at udbringe et lever for Kong Frederik og Dronningen den syvende"!

Mange ældre årøsundere kunne fortælle om lillebælts-byen i gamle dage. Det var dog ikke altid lige sjovt for de to små herrer i forgrunden, men de hyggede sig i hinandens selskab. (Foto: Knud A.)
også

På billedet ses Gerhard og Sigrid Schourup (Sigrid har fundet avisudklippet til os) Gerda Burmeister, Ukendt, Jenny Knudsen, Louise Olsen, Klaus Knudsen og Martin Olsen (Havnemester) – Børnene er ukendte og det er god gang i kaffen og cigarerne.

Louise Olsen fortalte anekdoter, og Jenny Knudsen gav et flot digt. Hun fortalte også om isvinteren i 1922. Den gang boede hun selv på Ørby Hage. Sammen med en flok lokale børn tog hun turen over den tykke is til Årøsund:
- Da vi nåede frem, skillingede vi sammen. Vi havde otte øre. For dem fik vi en stor "tut bom". Det er nok derfor, jeg er flyttet til Årøsund, sagde Jenny Knudsen.

Borgmester Gunnar Nielsen benyttede lejligheden til at præsentere sig – og fortalte om sin barndom på Fjordagerring og i "pip-kvarteret" i Haderslev. Borgmesteren gav et rids af hans karriere som kommunalt ansat.

Årøsunderne benyttede lejligheden til at spørge til vejen ned til marinaen – en brostensvej, der i dag mere ligner et bombe-krater:
- Vejen er færdig mellem påske og pinse. Men den bliver asfalteret, lød bormester-svaret.
Og Jenny Knudsen ville vide, om Årøsund snart får en ny købmand.
- Det kan vi ikke hjælpe med. De enester, der kan holde liv i købmanden er dem, der handler hos ham, svarede borgmesteren.

Tomme Huse

Peter Sparre, der er tidligere formand for bynævnet, fortalte om sin barndom i Hajstrup – den gang, da selv et meget lille bysamfund havde adskillige forretninger. Og næsten alle havde deres arbejde hjemme i landsbyen:
- I dag kan man gå en tur efter klokken otte og se, at stort set alle husene er tomme, sagde Peter Sparre.
Der var mødt 30 til hygge-eftermiddag. Bynævnet havde håbet på en større deltagelse og brændte inde med mange store stykker lagkage.

Jydske Tidende

Årø – øen med åen!

På 40 sider fortælles i bogen "Årø – øen med åen". Historien om Årø – både som den tager sig ud i et tilbageblik til midten af 1800tallet, og som den ser ud i dag, hvor øen står over for enorme udfordinger.

Bogen fortæller om digerne, kirken, sømandskulturen og husmandsstederne. Den fortæller også om skolen, forsamlingshuset og det nationale, der ind imellem har skabt modsætninger på Årø.

Årø gør et godt forsøg på at følge med tiden – uden at miste sig selv.

Arkivet har stadig et par bøger til salg – eller vi henviser gerne til forfatteren.

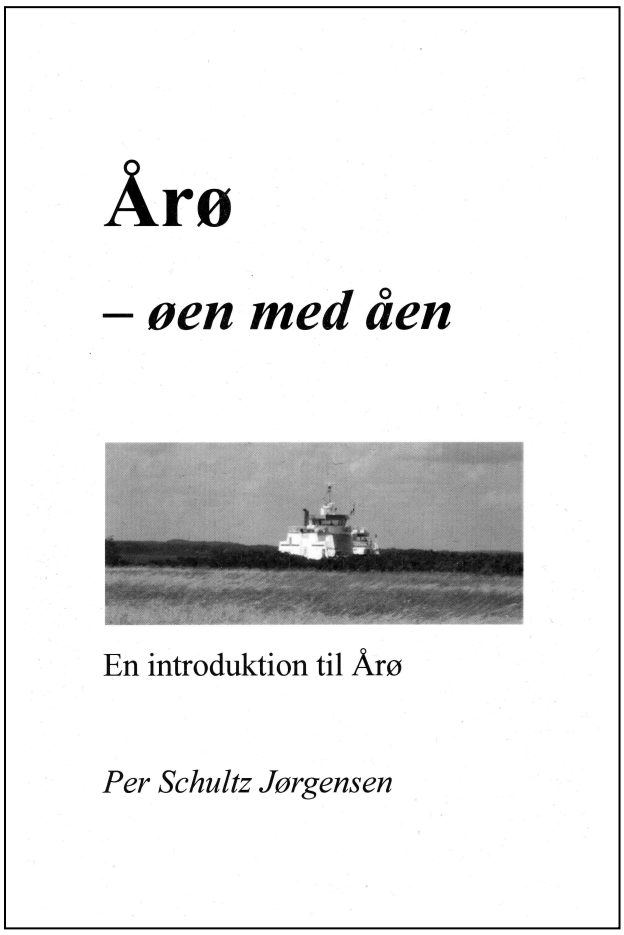

Forrige side:

Så har vi styr på konfirmandbilledet fra foråret 1952, Øsby Kirke, forberedelse til konfirmationen den 6. april 1952.

Øverste række:

Pastor Hakon Fogh, Jørgen Damkjær, Ove Buchholt, Willy Harsdorff, Kaj Thomsen, Jørgen Mogensen, Henningsen (Stevelt), Eiler B. Hansen, Eli Thaysen, Vera Jepsen, Kathrine Sørensen, Edith Paag.

Midterste række:

Niels P. Petersen, Thomas Lind, Enevold Jacobsen, Holger Christensen, Inger Dahlmann, Karen Marg. Højer, Magda Kliver, Helene Frederiksen, Irene Ernst, Ester Raun, Ulla Nielsen.

Forreste række:

Asta Hansen, Sylvia Møller, Tove Friis, Grethe Thorsen, Sigrid Jensen, Gurli Nissen, Sonja Jensen, Gerda Olsen, Birgit Lassen, Karen M. Jensen, Eva Sørensen, Walborg Jørgensen, Tove Beukel.

Fraværende var Willy Petersen og Jens Thede. (Jens blev forbudt at deltage, da hans hjem, gården og beboerne, Skillerbjerg Aarøsund, var i karantæne pga. Mund- og klovsyge, men det er en helt anden historie, som vi har til gode.)

Dette hold havde guldkonfirmation i 2012, som blev fejret på Lunding Kro. Vi har oprindeligt lånt billedet til scanning af Martha Kliver. Senere har Edith Paag sat nogle navne på, og hun foreslog os at tage kontakt med Jens Thede, og her fandt de en fuld liste over alle på fotografiet.

2012 - Levn fra fortiden……

Ved gravning i forbindelse med kloaksepareringen 2012 foran "købmanden" mod lystbådehavnen, dukkede en masse sveller op, som stammer fra dengang "Æ Kleinbahn" (1899 – 1939)kom til Aarøsund.

(foto: Eigil Schmidt)

Det sidste sogneråd før kommunesammenlægningen i 1970

Stående:
Misse Jacobsen, Hyrup, Kedde (Christian) Christiansen, Stevelt, Erwin Paag, Årø, Hans(Mælkemand) Christensen, Øsby, Bernhard Jepsen, Raade Mark.
Siddende:
Søren Sørensen, (Persille-Søren) Stevelt, Hans Simonsen, Flovt, Hans Bock, Aarøsund, Skomager Karl Nissen, Hajstrup.

Skilderier af tidligere sognerådsformænd på væggen. Vi genkender Peter Dahl, Aarøsund og Hans Nissen. (Foto: Britta Thede)

Da "dem fra æ sogn" hålt øj'e.....

Regulativ fra Haderslev Amt til Øsby Sognekommune. Øsby, Hajstrup og Aarøsund Byer.

Arkivet har fået et regulativ, som har tilhørt Jes Christensen, Aarøsund. Og her følger en afskrift af Regulativer for Gadefejning i Haderslev Amt fra 1947. Skrivelse til Øsby Sognekommune. Øsby, Hajstrup og Aarøsund Byer.

I henhold til Politivedtægten for Haderslev Amts Landdistrikter af 10. Oktober 1935, Kapitel 12, §§ 51-55, fastsættes hermed følgende

Regulativ for Gadefejning
i Haderslev Amt, Øsby Sognekommune, Øsby, Hajstrup og Aarøsund Byer, for saavidt der findes Fortov.

1. Enhver, der ejer Grund eller Bygning, der grænser til offentlig Vej eller Gade, (dog er ubebyggede Markarealer fritaget) der er brolagt, cementbetonlagt, asfalteret, tjærebelagt eller paa lignende Maade overfladebehandlet, skal omhyggelig renholde Kørebanen, Cyklestier, Fortove, Gangstier, Rabatter og Rendestene udfor sin Ejendom indtil Vejens eller Gadens Midtlinie. Ligeledes skal fremvokset Ukrudt og Græs fjernes fra saavel Fortovsarealet som langs Kantstene. Sogneraadet foranlediger, at Græsset på Beplantningsrabatten slaas og klippes mindst 1 Gang ugentlig, og at Kanten langs Rendestenen holdes afstukket.
I Tvivlstilfælde afgør Politiet, hvor mange Vej- eller Gadeareal der tilfalder hver Grundejer at renholde.

2. Renholdelsen (Fejningen) foretages hver Onsdag og Lørdag inden Kl. 19. Ogsaa Nedløbsriste renses saael i Rendestenen som langs Kantstenene, saaledes at Regn og Snevand m.v. har frit og uhindret Afløb.
Ved tørt Vejr, dog ikke ved Frost, skal Vej- eller Gadearealet stænkes med frisk Vand, forinden Fejningen foretages.
Opfejningen fjernes straks og maa kun henlægges paa Vedkommendes dertil indrettede Samleplads for Affald eller paa Steder, der hertil anvises af Kommunen.
Intet Affald af nogen Art maa henkastes paa Gader eller Veje.

3. Udkørsel af Gødning og anden Urenlighed skal saa vidt mulig ske i tætte Vognkasser og paa en saadan Maade, at Spild undgaas.
Sker saadant Spild alligvel, maa dette ikke blive liggende, men Gaden skal snarest gørligt inden Mørkets Frembrud og senest inden Kl. 19 samme Dag renses af den paagældende eller vedkommende Grundejer. Ligeledes skal Halm, Tørvesmuld og andet Slags Affald, der maatte blive tabt under Transport eller Aflæsning, snarest opsamles, eventuelt afskrabes Færdselsbanen.

4. Efter Snevejr eller Islag skal Fortove, Rendestene og Nedløbsriste straks renses for Sne.
Snekastning på Amtsvejens Kørebane foretages af Amtsraadet.
For saa vidt der ikke er Plads til den opkastede Sne paa Kørebane eller Fortove, skal Sneen i den Udstrækning, Politiet forlanger dette, bortkøres.
Bortkørslen foretages af Sogneraadet.

Ved glad Føre paahviler det Grundejeren at bestrø Fortovet udfor sin Ejendom med Sand, Grus, Aske eller lignende.

5. Politiet fører Tilsyn med, at Renholdelsen udføres forsvarligt og til de fastsatte Tider samt med at Opfejning, Affald eller Spild fjernes fra Veje og Gader.

6. Ansvaret for Opfyldelsen af Regulativets Bestemmelser paahviler Grundejeren, med mindre han skriftlig overfor Politiet har opgivet en i samme By bosiddende, vederhæftig Mand, der kan træde i Grundejerens Sted overfor Politiet og det Offentlige i alle Ejendommen vedrørende, at dette Regulativ opstaaende Forhold, og denne Mand skriftlig har erklæret sig villig dertil. Ansvaret gaar da over på denne.

7. Overtrædelse af dette Regulativ paatales som offentlig Politisag og straffes med Bøder. Bøderne tilfalder Politikassen.

8. Forsømmer Grundejeren at foretage de ham i Følge Regulativet paahvildende Arbejder, kan Politiet foranledige disse udført på Grundejerens Ansvar og Bekostning eller træffe de Foranstaltninger, som anses for nødvendige til at hindre, at Grundejerens Forsømmelse afstedkommer Skade.

Øsby Sogneraad, den 25. Juni 1947 – Peter Dahl

Politimesteren i Haderslev, den 19. Novbr. 1947 – Hartmann

.....Det var dengang da..... (Ja, hvornår var det nu det var? ... Når du kommer til Aarøsund!)

I TV-tillægget i et af de kulørte blade kan man den 15/9 – 1979 læse, at en ny TV-serie er på trapperne
Kl. 21.00 – Livet ved havnen.

Gennem de næste 12 måneder skal vi følge livet i Årøsund ved Haderslev Fjor. Der kommer i alt fire udsendelser fra den lille by, der har 300 indbyggere, som alle mere eller mindre er afhængige af havnen. Udsendelserne tilrettelægges af Erik Drehn-Knudsen, der dermed søger at gentage succesen med serien ”Bønderne”. Drehn-Knudsen ses midt i billedet sammen med TV-holdet og de to fiskerbrødre Otto (t.v.) og Albert Lund, som vi møder i udsendelsen. Vi træffer også havnemesteren, bådebyggeren og en masse turister, der flokkes om badehotellet.

Kl. 20 – Farvel til Årøsund (20/6 – 1980)

For fjerde og sidste gang skal vi til Årøsund. Denne gang vælger TV-holdet at komme flyvende til den lille havneby, som vi har lært at kende gennem det sidste år. Årøsund er ved at skifte karakter, for der gøres klar til turistsæsonen. Bøjer og både males, hotellet gøres klar til den store turistinvasion, og færgen er på bedding. Bådebyggeren har travlt med at færdiggøre den nybygning, som vi har fulgt, lige siden kølen blev strakt. Også det fjerde Årøsund-program er tilrettelagt af Erik Drehn-Knudsen.

(Udklip: Jonna L. Christensen)

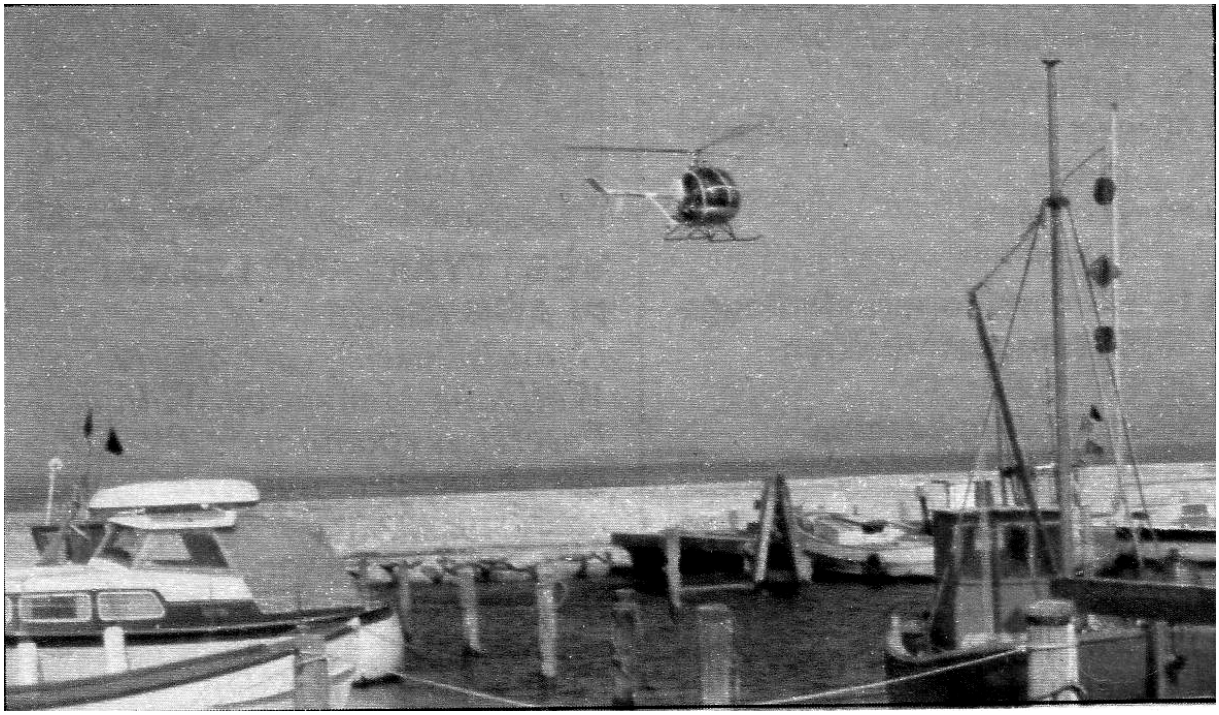

Aarøsund Havn filmes fra helikopter.

Hyggelig læsning. - Her bringes et lille uddrag fra udgivelsen ”Strejftog til lykkelige dage” fra 1975 af Mette Fog Pedersen.

Fra Dansk Biografisk leksikon: Mette Fog Pedersen, *Mette Marie Fog Pedersen*, 22.6.1911-4.12.1976, højskolelærer, forfatter. Født på Billeslund ved Gram, død på Haderslev sygehus, begravet i Rødding. F.P. var ud af en gammel, dansk slægt fra egnen omkring Østerlindet og Københoved. Både på fædrene og mødrene side hørte slægterne til danskhedens solide støtter. F.P.s far havde været på Skibelund efterskole, Askov højskole og Tune landbrugsskole. Det danske og det grundtvigske prægede hendes hjem. I den grundtvigske studenterforening Studenterkredsen i Kbh. traf hun stud.teol. Arne F.P. De blev gift 1939 og tiltrådte begge en lærergerning ved Rødding højskole s.å. Efter ophold i Kbh. 1950-53 da Arne F.P. var foredragschef ved Statsradiofonien vendte de tilbage til Rødding højskole som forstanderpar. F.P. forestod nu den daglige husholdning for en stor kostskole ved siden af lærergerningen, men 1964 ramtes hun af en sygdom (Myastenia gravis) der lænkede hende til sengen på hospital gennem 12 år, heraf en halv snes år i respirator. Hun bar denne skæbne med enestående sjælsstyrke og livsmod der måtte aftvinge alle der blev bekendt dermed den dybeste respekt og fornemmelse af egen ringhed. Ingen mødte bitterhed hos hende. Hun søgte at få det ud af livet hun kunne trods de barske vilkår. Gennem hendes forfatterskab lærte andre end hendes nærmeste og personalet på sygehuset hendes stærke karakter at kende. Hun lærte sig en metode til med fingrene bogstav for bogstav at diktere sine bøger til sine hospitalsvagter. Otte bøger skrev hun, dels erindringsstof, dels livsbetragtninger: *25 år på højskole,* 1970, *Et sønderjysk hjem,* 1970, *Livet, trods alt. Dagbogsoptegnelser,* 1971, *Lys og skygge. Betragtninger fra en sygeseng,* 1972, *Sønderjyder,* 1973, *Ensomhed,* 1974, *Strejftog til lykkelige dage,* 1975, og *Herfra min verden går,* 1976. Endvidere nogle morgenprædikener til Danmarks radios morgenandagter 1976. Gennem sit forfatterskab fortsatte hun på en måde sin højskolegerning og fandt en mening med tilværelsen under det lange sygeleje. Gennem hele hendes forfatterskab går det der for hende var det essentielle: Livet er for mig helligt. Det skal leves og bruges så længe man har det. – Den kgl. belønningsmedalje i guld, 1976. Forældre: forpagter, landstingsmand Jens Høyer (1872-1946) og Kirsten Marie Gram (1873-1956). Gift 23.4.1939 i Gram med højskolelærer, senere kirkeminister Arne F. P., født 25.8.1911 i Hinnerup, Vitten sg., s. af kommunelærer Anders Jørgen Pedersen (1879-1942) og Marie Fog Nielsen (1881-1976).

Møde med østkanten……

Lige før genforeningen kom min kusine Tutte og hendes mand hjem fra Amerika, for at være med til at stemme Sønderjylland hjem til Danmark.
De besluttede at bosætte sig i Sønderjylland og købte derfor en gård i Råde, en lille landsby i nærheden af Øsby. Stuehuset var et ganske almindeligt rødstenshus, og ikke som mange af østerkantens gårde den herskabelige bygning i to eller tre etager.
Man kunne se på min kusine, at hun havde været i Amerika, for hun bar sig helt anderledes ad, en vi gjorde. Når min mor bagte en lagkage, stablede hun en tre-fire lagkagebunde oven på hverandre, og imellem dem lagde hun skiftevis et lag creme og et lag syltetøj.
Når Tutte lavede tærte, lagde hun først en stor, lækker lagkagbund på et fad. Ovenpå den lagde hun creme med flødeskum i, og ovenpå det, kom der frugter, der var meget lækre, marengs, syltetøj, flødeskum og andre herligheder. Kagen smagte pragtfuldt.

Min kusine fortalte, at i Amerika spiste de konserves. Jeg tror, hun sagde, at amerikanerne kaldte dem ”tins”. Det var helt utænkeligt i mit barndomshjem på Billeslund. Det skete, at min søster og jeg blev sendt i marken med aftensmad til Johannes Pedersen, og så spiste vi sammen det lækre smørrebrød, som Tutte havde lavet til os.
Min kusine var en meget elegant dame, især når hun tog en stola af leopardskind på.
En dag tog Johannes Pedersen min søster Maren og mig med til Årø. Vi sejlede med et lille skib over til øen. Først gik vi rundt på Årø og så på de morsomme gamle gårde. Folk må have været mere gæstfri, end det var sædvane, for vi blev inviteret ind på mange gårde, for at vi kunne se stuehuset. Det står for mig, at alle stuerne var blåkalkede, og at der i mange af dem var flere skilderier af kejser Wilhelm. Under et af billederne stod der ”Kriegers Abschied”, man så en flot, men noget stiv soldat, der stod med sin lige så stive kæreste. Vi blev også inviteret på aftensmad flere steder.
Den næste gang, jeg besøgte Årø, var jeg gift med højskoleforstanderen på Rødding Højskole. Jeg havde min kollega Else Friis Sørensen og ”den syngende bonde” Hans Schmidt med; det var meningen, at vi skulle underholde med sang og musik efter kaffebordet. Det var et sådant stormvejr den aften, at formanden, Niels Åge Mdsen, hentede os med sin traktor ved ”æ båe”, som øens folk kaldte det lille skib.
Man kan komme ud for lidt af hvert, når man er ude i en forening. Vi måtte selv rulle det tunge klaver fra den store sal ind i det lokale, hvor mødet blev holdt. Da jeg var færdig med mit foredrag, var der generalforsamling. Kassereren, en gammel skipper, læste årets udgifter op og kommenterede dem på det særprægede årømål. Således sagde han om Martin Hede fra Haderslev: ”Han fik tyve kroner å tre kroner å femåhalfjes te æ båe. Det va grov dye”. Da generalforsamlingen var overstået, var ordet frit. Men som sædvanlig ved den slags lejligheder var der ingen, der kunne få sig til at rejse sig og tage ordet, indtil der var en ældre mand, der stod op og sagde: ”A tøt’ te’ æ jueltræ va grov nachen i år”. ”Ja, det ka godt væe”, lød formandens svar, og så blev der ikke sagt mere ved den generalforsamling.
Ved en anden lejlighed talte jeg i husholdningsforeningen. Jeg havde af skolens unge lærere, Arne Skovhus, med. Da vi nåede til årøsund, var bølgerne så høje på Lillebælt, at det kneb for det lille skib at lægge til kajen, så vi blev nødt til at springe over et temmelig bredt stykke vand for at komme ombord. I kahytten stank der af petroleum, så jeg har nok være noget grøn i hovedet, for skipperen sagde til mig: ”No ska do da pas å! Te æ tal et komme for tille”. Jeg undrede mig over, at formanden ikke var hjemme, når jeg skulle tale. Vi mødtes ved ”æ båe”. Hun skulle se sin datter danse til et afdansningsbal, mens jeg skulle tale på Årø. Det blæste sådan, at jeg måtte have talerskolen flyttet væk fra vinduet for ikke at få gigt i nakken.

Jeg har altid syntes, at det er morsomt at besøge Årø. Folk i et lille øsamfund har altid deres egne skikke, lige som deres mål også er af en særlig karakter.

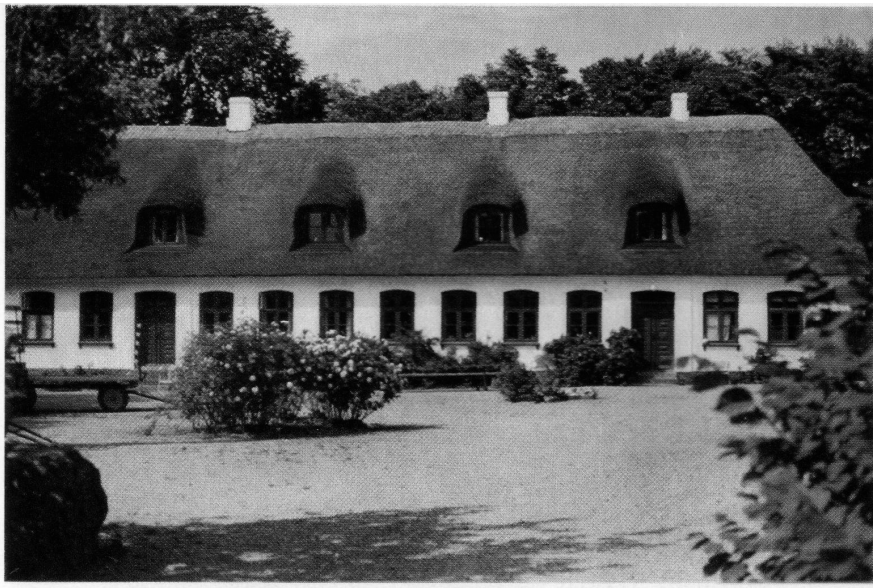

Stuehus til Knud Brummers gård på Årø.

I bogen findes dette foto af Brummers Gård, Aarø.

Postkort fra Børge Sandholdt!

Vi har fået 2 postkort tilsendt fra Børge Sandholdt, Vojens til arkivering. Børge fortæller, at adressaterne er hans tip-oldeforældre.

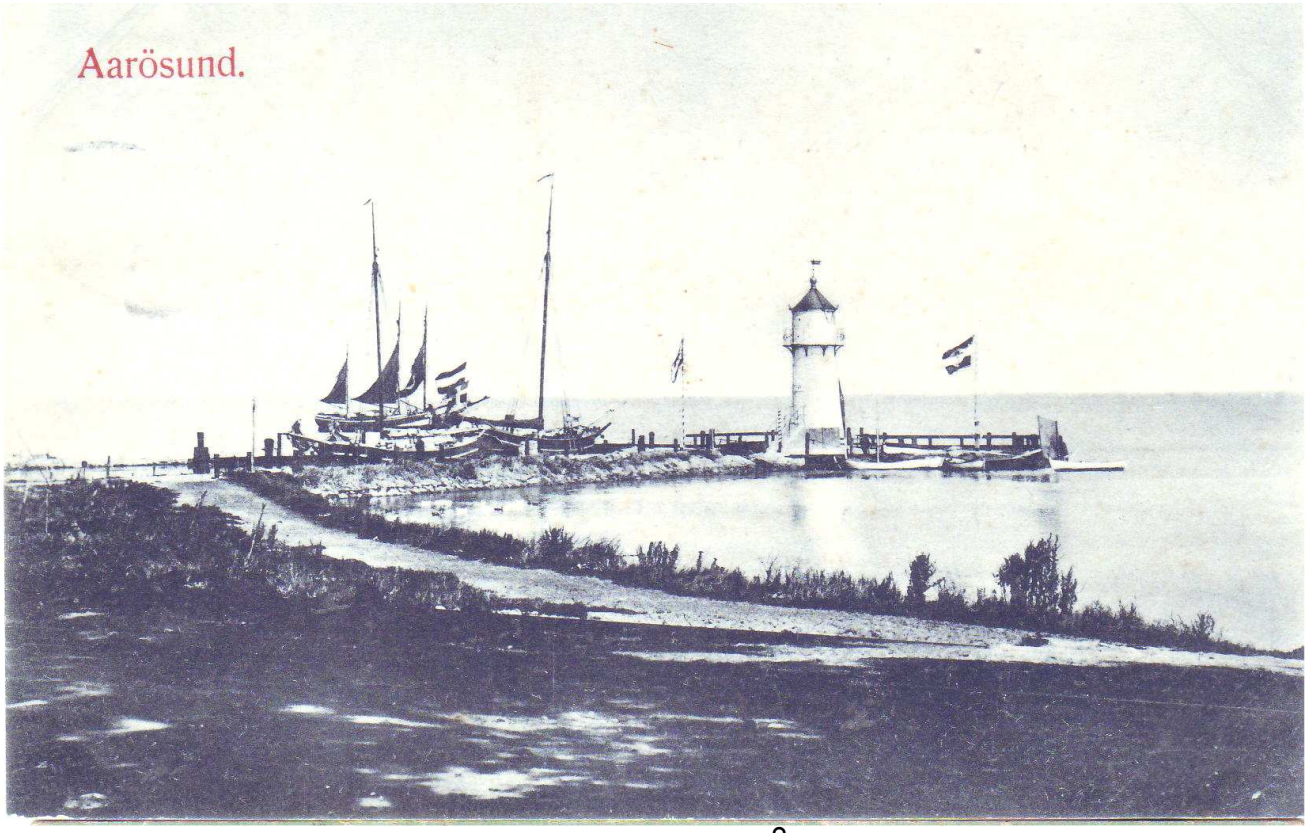

Postkort Aarøsund Havn – Mellem 1905 (fyrtårnet) og 1920 (tyske toldpæle)

Aarøsund med badehotellet i baggrunden. – Dette kort er i farver.

Teksten på forsiden af kortet er svær at læse, men det drejer sig om nogle problemer med en krave.

Teksten bag på kortet: Postkort fra Anne Knudsen, Årøsund Havn til Elsebe Sandholdt i Hoptrup.
Kære Elsebe! Vi venter med længsel efter Dig, eller kommer du ikke, vil Du ikke nok sige os besked. Paa Fredag skal jeg til Afskedsfest paa Missionshuset og den 2. Nov. skal vi have Basar og den 6. Nov. er der K.F.U.M. og K. Møde i Haderslev og jeg har ikke uden den tyn sort Kjole og ha. Saa venter vi efter besked. Fra hjem til hjem Mange hilsner. Anne Knudsen.

Ifølge Kopier af vedlagte personark er Elspe Dorothea Sandholdt født på Hoptrupmark d. 20. april 1877 og døde samme sted 25. Nov. 1923. Hendes søster Anne (beskæftigelse fransk vask og strygerske) er født 1883 på Hoptrupmark og døde 31. august 1963 på Haderslev Amtssygehus. Forældrene hed Peter Clausen Sandholdt og Anne Maria Heiselberg.

Børge Sandholdt har også sendt os et postkort, som viser billeder fra Halk og Hejsager. Det lader vi gå videre til Halk-Hejsager Lokalhistoriske Arkivforening.

Maleri af Alfred Sørensen 1962 – Aarøsund Havn –
Aarøsund Lokalhistoriske Arkivforening